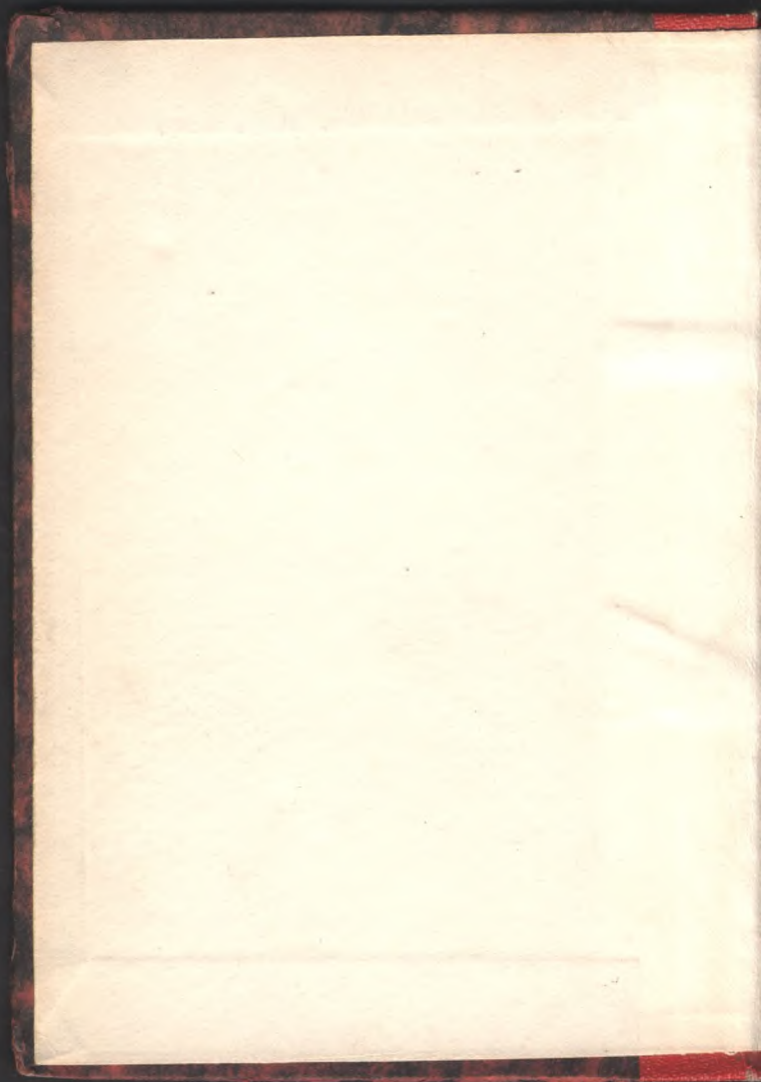

20394

5

52

ÚJ KÖNYVTÁR

20394/5.

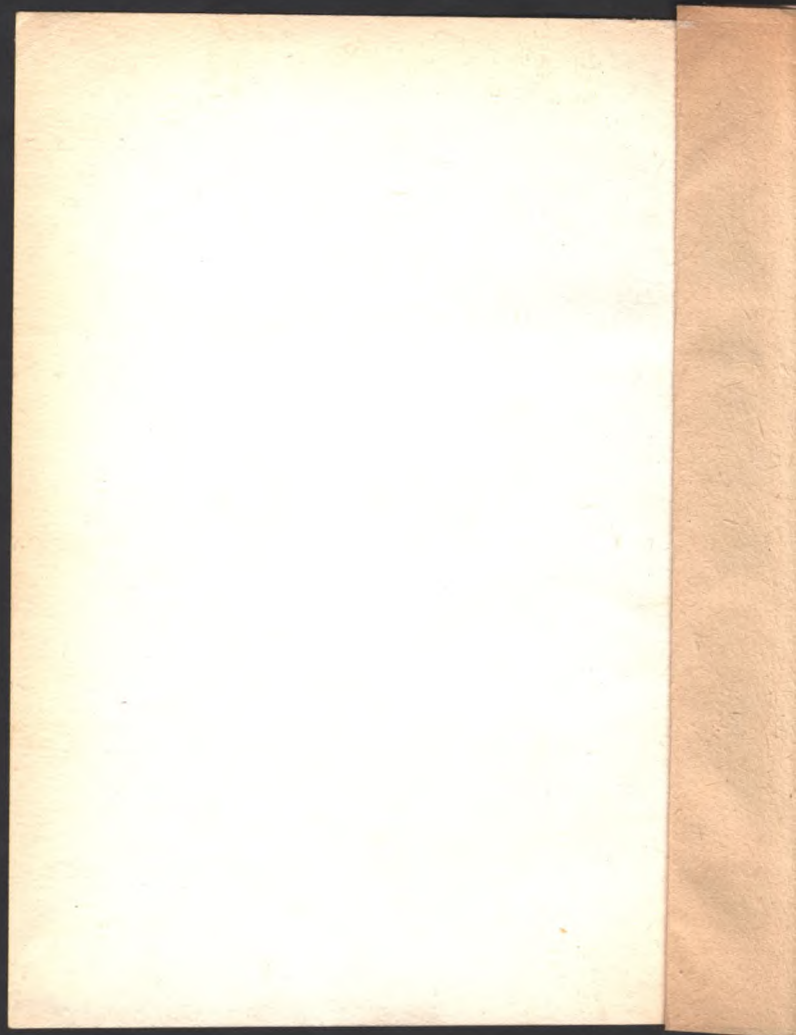
LOPE DE VEGA

GYILKOS FALU

Magyarra átdolgozta és az előszót írta

G Á S P Á R E N D R E

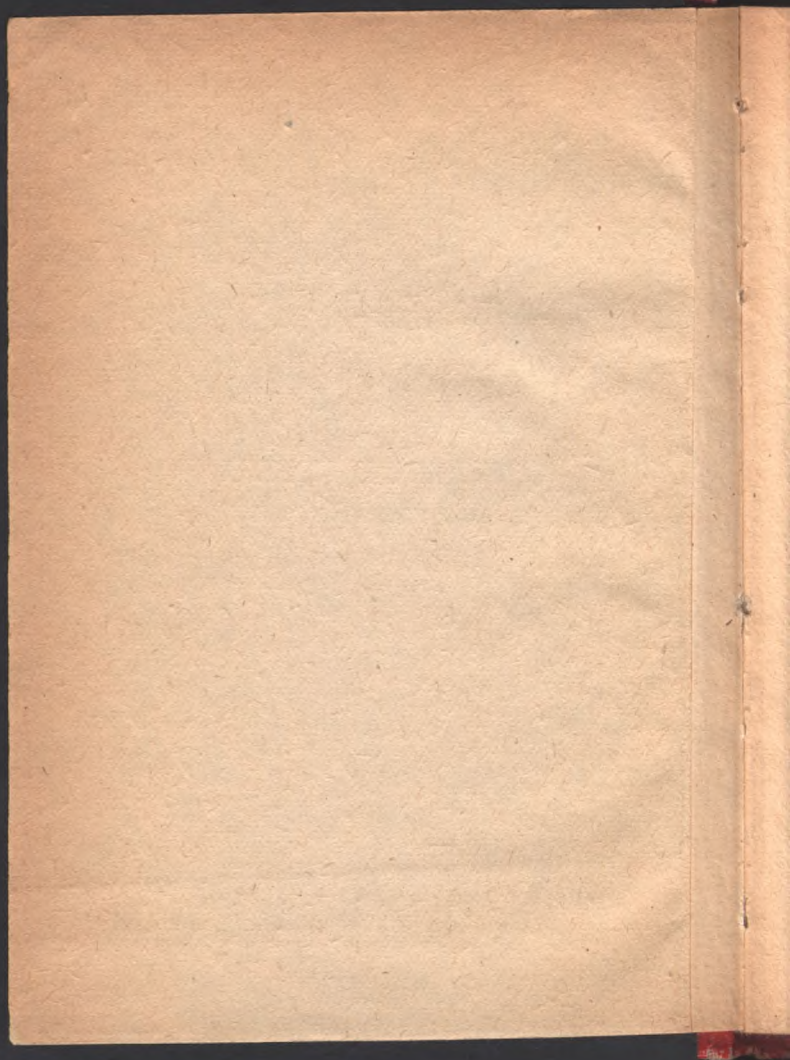

7.

LOPE DE VEGA
GYILKOS FALU

DRAMA 3 FELVONASBAN

Ú J K Ö N Y V T Á R

SZERKESZTI: BÓKA LÁSZLÓ

5

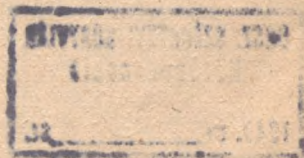
LOPE DE VEGA

GYILKOS FALU

(FUENTE OVEJUNA)

MAGYARRA ÁTDOLGOZTA ÉS AZ ELŐSZÓT ÍRTA

GÁSPÁR ENDRE

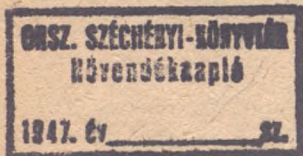

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROSI
IRODALMI ÉS MŰVESZETI INTÉZET

Színházakkal szemben kézirat.

20.394/5

Felelős kiadó: Dr. Vázsonyi Endre.
Bokor és Fischer könyvnyomda, Budapest.

ELŐSZÓ

Egyetlen költészet sem tükrözi a kora- és hazájabeli osztálytagozódást és osztályellentéteket világosabban, mint egészen aranyszáznak nevezett virágkoráig a spanyol. A nemesi és papi költészet kezdettől fogva élesen megkülönbözteti magát a népköltészettől. Az ellentétek formai viták alakjában jelentkeznek, de a lenéző és ingerült hang, amellyel a lovagi és egyházi rend költője igyekszik magát elkülöníteni a köznépitől, nyilvánvalóvá teszi, hogy a különbség gyökerei mélyebbre nyúlnak. A 13. század egyik ismeretlen verselője, egy Nagy Sándorról szóló eposz szerzője, önérzetesen hivatkozik formája (a mi Zrinyi-strófákra emlékeztető „cuaderna via”) magasabbrendűségére a népi énekesek parlagibb versidomaival szemben:

*Hitvány hegedősök dolgait megvetve,
Nagy tudásu papok példáját követve,
Számolt szótagokkal, négyesével szedve
Soraim strófákba, telik szívem kedve.*

A formai vitákkal álcázott ellentétek az újkor küszöbéig követhetők a spanyol költészetben. A középkor utolsó századában az egyik oldalon a városi polgárság és a falvak népe a népi eposzokból pazar románcköltészetet alakít ki és a népi dalköltészet is virágjába szökken, míg a másik oldalon a kolostorok lakói tovább írják jámbor történeteiket és a fejedelmi udvarokban az udvari emberek lelkesen pengetik a trubadurok lantját. A két irodalom vonala látszólag nem is találkozik, vagy csak elvétve és akkor ellenségesen. A következő (16.) században, mikor Spanyolország már vezető nagyhatalom, a népi hagyományokhoz hű költők olyan elkeseredéssel harcolnak a külföldről importált tudós formák, az olasz reneszánsz utánzása ellen, hogy eretnokséget emlegető és az Inkvizíció beavatkozását sürgető tiltakozásukból ismét nem nehéz kiérezni az osztálygyűlölet fűtöttségét. Pedig látszólag, a felületen ezúttal is csak formakérdésről, néha egyenesen csak a metrikáról folyik a vita.

Ugyanez a század készíti elő és a következő, 17. század eleje érleli gazdag aratásra a spanyol irodalom két maradandó, világirodalmi jelentőségű termékét: a spanyol regényt és a *spanyol drámát*. Érdekes módon ez is, az is szintézis, a két egymástól független és egymással ellentétes irodalom eredményeinek kompromisszumos összefogása. Cervantes a realista

társadalomrajz első nagy népszerű műfajának, a picaro-regénynek és egy minden ízében arisztokratikus műfajnak, a fellegjáró kaland- és lovagregénynek geniális egybeolvasztásával alkotja meg minden modern regény őseit és mintaképét, a Don Quijotet. Tizenöt évvel fiatalabb kortársa, Lope de Vega pedig az iskoladrámákat, az egyházi misztériumokat, a klasszikus drámahagyományokat forrasztja össze a piaci komédiával, a románcköltészettel és mindazzal, amit a spanyol népi szellem irodalmi tárgyban és formában addig létrehozott. Az eredmény az a mindenkihez szóló, egyetemesen nemzeti műfaj, a spanyol dráma, amely nemcsak a spanyol színpadon uralkodott másfél évszázadig, hanem — elsősorban a franciákra tett hatásával — közvetve döntően determinálta az európai dráma egész további fejlődését.

Ez az irodalomtörténetileg szinte egyedülálló teljesítmény, a legszintetikusabb nemzeti műfaj kiformálása egyetlen ember erejéből, csak olyan világgraszoló lángelméknek sikerülhetett, amilyenek Cervantest az irodalmi köztudat negyedfélszázad óta ismeri, de amilyen Lope de Vega is volt, noha az ő műveit külső okokból ma sokkal kevésbé ismeri a világ Don Quijote történeténél.

Talán helyénvaló volna, ha ennek a tudommal első magyarul könyvalakban megjelenő

művének előszavában előrebocsátanám Lope de Vega életrajzi adatait. Ezek az adatok azonban minden lexikonban megtalálhatók és megležitostosan érdektelenek, mert egy-két ifjúkori szerelmén, házasságain, II. Fülöp Anglia elleni tengeri hadjáratában (a Legyőzhetetlen Flotta balsikerű vállalkozásában) való részvételén és pappá szentelésén kívül alig történt vele nevezetesebb külső esemény. Azt viszont feltételezhetően minden irodalmi érdeklődésű ember tudja róla, hogy ő *a világ legtermékenyebb írója* és hogy — részben mindmáig kiadatlan, részben el is veszett — drámái számát kétezerre becsülik. Ezt a minden képzeletet felülmúló termékenységét azonban csak akkor értékelhetjük kellőképpen, ha tudjuk, hogy élete utolsó nyolc esztendejének (1635-ben halt meg, hetvenhárom éves korában) minden hetére esik egy dráma és hogy saját bevallása és kortársai tanúsága szerint több darabját egyetlen nap alatt írta. Pedig a háromfelvonásos spanyol dráma, ahogyan Lope megteremtette, káprázatos verselői tudással a legváltozatosabb versmértékekben írott, átlagban kétezer soros mű, tehát olyan terjedelmű, hogy egy nap alatt pusztán lemásolása is alapos munkát adna akármelyik ügyes leírónak. Tegyük hozzá, hogy darabjain kívül Lope beláthatatlan tömegű lírai verset, regényt, novellát, tíznél több elbeszélő költeményt is írt és hogy tőle származik a világirodalom alkalmasint

legjobb kórikus eposza, a *Macskaháború* (Gatomaquia).

Lope (írjuk ki egyszer teljes nevét is: Felix Lope de Vega Carpio) valóban a természet csodája, *monstruo de la naturaleza* volt. Ezzel a megtisztelő névvel a világeletemben sorsüldözöte, nyomorral küzdő Cervantes ajándékozta meg szerencsés, európaszerte tisztelt és a szegénységet sohasem ismerő pályatársát, aki egyébként nemcsak a legtermékenyebb, hanem alighanem legnagyobb jövedelmű írója is volt az újkornak. Darabjait rendelői, a színtársulatok jól fizették, és hogy kiapadhatatlan munkaképessége mit jelentett a spanyol színjátszás szempontjából, egyetlen adat igazolhatja: pályája kezdetén Madridban mindössze két társulat játszott, haláláig ez a szám már negyvenre szökkent, és a színházlátogatás a spanyolság minden osztályának és rétegének életszükségletévé lett.

Mindez azonban csak az érthetetlen dolgoknak kijáró ámulat felkeltésére volna alkalmas, ha Lope meseszerű termékenységehez nem tartoznék hozzá az is, hogy színművei irdatlan vadonában tökéletes szépségű remekök vannak. És hogy verseinek bája, virtuozitása és legalább a részletek fel-felcsillanó szépsége még leggyöngyöbb, észrevehetően elsietett darabjaiban is csodálatra kész. Mindenütt megtalálható kiváló

ságai egyik bámulója és utánzója, Grillparzer¹ összeállítása szerint „természethűség (a mai nyelvhasználat realizmust² mondana), művészi érzék, sokféleség és ábrázoló készség”, amelyekben „nem igen fogható hozzá senki”.

Ebből az illetékes felsorolásból hiányzik a jellemalkotás drámaíróktól általában megkövetelt és megkövetelhető tehetsége. Ez az a pont, ahol Lope valóban elmarad a vele egyebekben nem inkommenzurábilis Shakespeare mögött. Boszorkányos ügyességű meseszövése sokszor annyira leköti minden érdeklődését, hogy a jellemek következetes kifejlesztésére nem marad sem ideje, sem kedve: ilymódon a szereplők cselekedetei nem ritkán ad hoc helyzetükből, nem belső lényükből adódnak. Éppen ebben az irányban nyilván gátlóan hatottak rá a spanyol színpad legnépibb hagyományai. Ezeknek engedelmeskedik, mikor az olasz *commedia dell'arte*-ra emlékeztető kész típusokat visz színpadra egyének helyett. A típusokat a közönség már ismerte és magatartásuktól csak annyit kívánt, hogy ne mondjon ellent a hozzájuk kapcsolódó hagyományoknak. Az Erzsébet-korabeli brit dráma szereplői ellenben mindig magaalkotta alakjai a költőnek, akiknek következetes cselekvésükkel a drámában önmagukat kell ki nyilatkoztatniuk. Mégis: a *gracioso* figurája, a

---

¹ Sämtl. Werke. Cotta. XVII. köt. 22. 1.

Győr

német színpadokon Gottschedig uralkodó Hanswurst, Lopenél még nemcsak bohóc, hanem aktív részese a színpadi történésnek, mint azt a *Gyilkos falu* Mengojának alakjából láthatjuk. Ugyancsak cselekvő személy Lopenél az *intimus* is, aki a spanyol dráma francia utánzóinak darabjaiban nem több a hős titkainak passzív lerakódóhelyénél.

Éppen Lope legjobb darabjairól azonban mindennek ellenkezője áll: ezekben — mint a *Sevilla csillaga* című remekműben — az egyéni jellemábrázolás tökéletesen shakespearei. Nőalakjairól pedig általánosságban elmondható, hogy kifogástalan lélektani portrék.

Ami Lope darabjainak tematikáját illeti, ennek forrásai mindenütt ugyanolyan elapadhatatlan bőséggel bugyognak, amilyen kimeríthetetlen tárház később Lope roppant drámai hagyatéka lett az utánakövetkező századok színműíróinak. Ilyen források, hogy csak a legfontosabbakat említsem, a Biblián kívül a mitológia, a klasszikus és újkori történelem (magyar tárgyú drámája is több van, így Szent Istvánról és Endréről, Nápolyi Johanna férjéről), a pásztori és lovagi regények, az olasz novella-irodalom, főleg azonban a spanyol történelem. Ennek egész menete szinte hiánytalanul rekonstruálható volna Lope drámáiból, a legrégibb időktől egészen saját koráig. Tegyük hozzá, hogy a spanyol drámaírók, nyilván itt is Lope nyom-

Collo
de
ékt
elen

dokaiba lépve, saját koruk történelmi eseményeit nem tartották színpadképtelennek. Az ál Dmitrij például még Oroszország trónján ült, mikor Lope már színművet írt róla.

Általános vélemény, hogy Lope a maga korából merített tárgyakon kívül a nem nagyon távoli múlt témáit kezeli a legmesteribben. Itt van leginkább elemében, mint nemzeti és népi író. Mert akármennyire átfogó szintézis is Lope drámai költészete, mely a spanyol költészet minden felhasználható elemét magába olvasztotta, túlsúlyban a népi elem van benne. Nem véletlen, hogy a spanyol nép annyira a magáénak érezte, hogy rajongó szeretetével vette körül a költőt és nevét minden a maga nemében ki-váló dolog megjelölésére használta.

Lope gyökerei valóban mélyen a népi talajba nyúlnak. Legérdekesebb alakjait is innen veszi. Ez azonban természetesen nem jelenti azt, mintha Lope általában a korabeli Spanyolország legalsóbb rétegeinek, a földtelen parasztságnak, a városi szegénységnek vagy éppen az osztályonkívüliek népes csoportjának, a picaroknak, koldusoknak stb. szószólója volna. Ellenkezőleg, igazi képviselője a maga kisnemesi osztályának és ennek az osztálynak gondolatvilága híven tükröződik darabjaiban. Ám ez az ideológia akkor az egész spanyolságot döntően befolyásolta és nemzeti ideológiának számíthatott.

Ezek után érthető, hogy Lope ott emelkedik

legmagasabbra, ahol spanyol történelmi témát visz színpadra népi alakokkal. Ezekben a darabjaiban teljesíti a nagy realista költőnek azt a küldetésszerű feladatát, hogy a műben és annak egyénített, de ugyanakkor tipikus alakjaiban (akik később, az utánpótlásnál már mechanikus típusokká válnak, míg Lopenél még megvan bennük az említett kettősség dialektikus egy-sége) megmutassa és érzékelhetővé tegye kora társadalmi és történelmi mozgató erőit.

A *Gyilkos falu* darabjainak ebbe a csoportjába tartozik, amellettt hogy ugyanakkor — mint látni fogjuk — más szempontból (mint tömegdráma) egyedül áll nemcsak Lope darabjai között, hanem az egész spanyol irodalomban. A következőkben tehát egymásután vizsgálni fogjuk 1. a társadalmi és történelmi mozgató erőket, ahogyan Lope darabjaiban és különösen a *Gyilkos faluban* jelentkeznek, 2. Lope egyénien tipikus alakját, az osztálytudatos parasztot és szerepét a *Gyilkos faluban*, 3. a darab történelmi magvát és hátterét, 4. egyedülálló jelentőségét mint kollektív népdramáét.

Amit Lope de Vegáról és a tőle megteremtett új irodalmi formáról, a spanyol drámáról előrebocsátottam, mindaddig a levegőben lebeg, amíg nem ismerjük a fellépését érthetővé tevő és darabjaiban tükröződő társadalmi és történelmi helyzetet.

Kiindulási pontként az kínálkozik, amit az irodalmi formák szemszögéből már láttunk: hogy a lopei dráma az összes felhasználható irodalmi elemek összefogása. Ez a szintézis azonban ugyanakkor kompromisszum is. Hatásos és döntő súlyt attól kap, hogy a társadalom alapjaiban is megtalálható, így tehát a kor meglehetősen bonyolult társadalmi képének hű reflexe.

Spanyolország társadalmi és politikai viszonyait ebben a korban, a feudális kötöttségek széthullása idején ugyancsak egy kompromisszum jellemzi. Ez a kompromisszum a királyi hatalom és a nagybirtokos osztály — a nemeség, az egyház és a jómódú parasztság között lefolyt hosszú harc eredménye és lezáródása. A harcból elsősorban a királyi hatalom került ki győztesen. A felfedezések következtében meggazdagodott kereskedő polgárság már a harc folyamán meghódolt neki és lemondott kiváltságairól, mert a meggazdagodás további lehetőségeit a központosító abszolutizmus mindennél hathatósabban biztosította számára. A központi hatalom, hogy uralmát minél biztosabban megalapozza, természeténél fogva a köz- és magánélet minden területének átfogó szabályozására törekszik és ebben a törekvésében szívesen felhasználja az egyház segítségét (Inkvizíció). A monarchia és egyház tehát karöltve dolgozik egy olyan rendszer kiépítésén, amely lehetőleg

minden életmegnyilvánulást a legszigorúbb szabályozás körébe von. Az így előálló nyugalmi helyzet mélyén feltörekvő társadalmi erők és ellentétek lappanganak. Anarchizmusuk állandó kitöréssel fenyeget. Mert a fennálló rend megdönthetetlenségének hite, a feudalizmusnak ez a jellegzetes velejárója visszahozhatatlanul eltűnt. A naturalgazdálkodás feudális rendjét a fejlődő kapitalizmus árugazdálkodása váltotta fel, és a piacok kialakulása a szűk egyéni szférák között a kapcsolatok egyre táguló lehetőségeit teremtette meg.

A lopei dráma a kornak ezt a dialektikáját tükrözi. Egész sokrétűségében igyekszik feltárni a spanyol élet egész körét, az egyéni életek tarka összeszövődését. Ezért a főtárgyai a házasság és a szerelem. A költő az itt érvényesülő anarchikus erők, a szenvedélyek és ösztönök zabolátlanságát mutatja meg. És azt, hogy ezeknek az erőknek tragikus kitöréseit csak a szigorú politikai és vallási szabályozás akadályozhatja meg. Erre a szabályozásra tehát szükség van.

A Spanyolország nagyságát és társadalmi egyensúlyát biztosító magasabb igazságosság Lope elgondolása és korának ideológiája szerint elsősorban az abszolút uralkodó személyében ölt testet. Egyedül ő képes a társadalom mélyén dülő szenvedélyek viharának lecsöndesítésére, az ellentétek feloldására, amelyeknek alapját Lope természetesen nem tárhatta fel a mi mai

történelemszemléletünkkel az osztályok szemben-
 álló érdekeiben, hanem az ideológus és született
 drámaíró szemével az egyéni sorsok összeütkö-
 zésében kellett látnia. A király ilymódon Lope
 legtöbb történelmi darabjában olyanféle szere-
 pet játszik, mint a görög tragédiák deus ex ma-
 chinája: magasabb erkölcsi végzést ad a szerep-
 lők tudtára és ezzel oldja meg a tragikus cso-
 mót. Az erkölcsi rend azonban őt is kötelezi.
 Ott, ahol az emberi szenvedélyek rajta magán
 is erőt vesznek, ő is kénytelen meghajolni a ma-
 gasabb végzés előtt. Ezt a konfliktust állítja
 eléink Lope több darabja, legérdekesebben talán
 a *Paces de los Reyes* (A királyi pár kibékülése),
 melyet Grillparzer egyik legjobb darabjában
 (A toledói zsidónő) modernizált. Itt arról van
 szó, hogy VIII. Alfonz kasztíliai király megfe-
 ledkezik uralkodói és férji kötelességeiről, mert
 ellenállhatatlan érzéki szerelemre lobban egy
 szép zsidónő iránt. Ezt a fellázadt nép megöli.
 A király először bosszút akar állani a gyilkoso-
 kon, de aztán belenyugszik a változtathatat-
 lanba, mert felébred benne uralkodói hivatásá-
 nak tudata. Ezt a lelki folyamatot azonban Lo-
 penál jellemző módon nem lélektani ok: csömör,
 az érzéki mámorból való kiábrándulás indítja
 meg, mint kétszáz évvel később osztrák tanít-
 ványa darabjában, hanem egy mennyei üzenetet
 és parancsot hozó angyali jelenés.

A továbbiakban látni fogjuk a király sze-

repét a
 és hog
 hogy a
 az elny
 hozza n
 ség kee
 lopei di
 rabja ú
 kap az
 szálja,
 fokozva
 a törvé
 medrébe
 intrika,
 a Lope-
 ebből lá
 egyfelől
 hassa az
 ökféles
 uralkod
 ségét.”

Igaz
 jaiban n
 mott als
 darabokr
 falu drá

² Li
 579—583.

2 Gyilk

repét a *Gyilkos falu* drámájának kifejlődésében és hogy ennek a szerepnek érdekessége mi: az, hogy a király, a legfőbb rend megtestesítője itt az elnyomottak oldalán áll és az elnyomók ellen hozza meg döntését. Most nagyobb áttekinthetőség kedvéért V. Uzín² szavaival összegezem a lopei drámáról mondottakat. „Lope minden darabja úgy van felépítve, hogy a véletlen belekap az események nyugodt menetébe, összekuszálja, és a drámai körülményeket tragikumká fokozva, a szenvedélyek felkorbácsolt folyamát a törvényesség, a szigorú katolikus erkölcs medrébe vezeti. A bonyodalom, a szerelmi intrika, melynek kifejlődéséből és megoldásából a Lope-darabok drámai meséje áll, mert csak ebből látható az emberi ösztönök egész ereje, egyfelől arra szolgál, hogy a költő megmutathassa az emberi magatartások kiszámíthatatlan sokféleségét, másfelől beigazolhassa a korában uralkodó politikai és vallási eszmék jelentőségét.”

Igazi népköltőnek Lope azokban a darabjaiban mutatkozik, amelyeknek hősei az elnyomott alsóbb néposztályok emberei. Ezeknek a daraboknak száma igen tekintélyes, és a *Gyilkos falu* drámája is ezek közé tartozik, tehát vala-

² Literaturnaja Encikl. VI. köt. Moszkva 1932. 579—583. 1.

mivel részletesebben beszélhetünk róluk. Nagy számukat és kedveltségüket Grillparzer³ annak tulajdonítja, hogy Lope nézői között igen sok volt olyan, aki a lovagregényekkel egyidőben divatos idillikus és hazug pásztorregényeket olvasott. Ez a magyarázat elégtelen, mert a falusi daraboknak a társadalmi és történelmi valóságba lenyúló gyökerei voltak, tehát Lope itt is csak az, ami legtöbb darabjában: *a világ színpadi irodalmának egyik legnagyobb realistája.*

Ami nekünk ezekben a darabokban mindegyelőtt feltűnik, egy középpontjukban álló egyénített típus: *az osztálytudatos paraszt.* A színházlátogató közönség ezt a típust Calderón *Zalameai bíró*-jából ismeri, amely a mi színpadainkon is látható kevés régi spanyol darab közül való. Ebben Pedro Crespo, Zalamea község bírája, elítéli és kivégezteti leánya nemesi elcsábítóját, Alvaro kapitányt. A király elismeri a bíró eljárásának igazságosságát és megmenti a fenyegető megtorlástól.

A darabból bennünket itt a főszemély, a bíró alakja érdekel. Ezzel az alakkal nem a Lopenél jó egy emberöltővel (pontosan négy évtizeddel) fiatalabb Calderón ajándékozta meg elsőnek a színpadi irodalmat, hanem neki is mestere, Lope de Vega. S ez már csak azért is nagyon érthető, mert Calderónnál, a tipikus ud-

---

³ Id. m. 19. l.

vari és vallásos költőnél ez a minden izében népi alak merőben egyedül áll, pedig ő is elég termékeny író. Egyébként hasonló tárgyú darabja sincsen több. Nem volt tehát meglepő, mikor a múlt században irodalomtörténészek felfedezték Lope egy addig ismeretlen darabját, mely Calderónnak kalauzul szolgált ehhez az egyetlen kirándulásához a népi dráma területére és melynek még címét is átvette, mert Lope darabjának ugyancsak ez a címe: *El alcalde de Zalamea*. Itt és nem Calderónnál találjuk meg először a paraszti mivoltára büszke, osztálytudatos, családi becsületét féltékenyen őrző, gerinces, igazságáért akármelyik nemessel bátran szembeszálló s ezért minden következményt vállaló, de a királyt nagyon tisztelő paraszt alakját. Sőt, Lope darabjának éppen ez a lényege. Mint egy spanyol irodalomtörténész⁴ megállapítja, „a mű érdeme a rusztikus és bölcs bíró jellemében van”.

A típust Lope vitte először színpadra, de nem ő találta ki. Az életből vette. A bíró a királyi hatalom letéteményese lévén, igazságszolgáltatásában forma szerint nem volt köteles figyelembe venni, hogy egy gonosztett elkövetője a kiváltságos osztályok egyikéhez tartozik-e. És minden bizonnyal ugyanilyen realisztikusok

---

⁴ Juan Eugenio Hartzenbusch. Memoria. Madrid 1864.

azok a jellemvonások is, amelyekkel Lope ezt és minden hasonló alakját rajzolja. „Lope parasztjai — mondja egy német irodalomtörténész⁵ — híján vannak a magasabb városi műveltségnek, természetes nyerseségű, de jólelkű emberek, gyűlölnék minden hamisságot, a királyért és hazájukért minden áldozatra készek, de mellett erősen tudatában vannak személyes értéküknek és osztályuk jelentőségének, példás férfiak és apák, ezért családi becsületükre módfelett érzékenyek és készek azt szükség esetén életük kockáztatásával megvédeni vagy megbosszulni.” A német méltató természetesen nem látja meg, hogy ezekben az alakokban a felsorolt vonásoknál fontosabb az osztálytudat és az elnyomó osztályok ösztönös gyűlölete. Ez többnyire kimondatlan, de nem egyszer kifejezetten is jelentkezik. Lope és követői drámáiból egész csokrárt lehetne összeállítani az ilyen, nem is szándékolt elszólásoknak, például annak, amit Engels a „realizmus diadalának” nevezett, mikor a valóság az író akarata ellenére jut kifejezésre. A *zalameai bíró* két híres sora, kissé más fogalmazásban a száz évvel előbb lezajlott parasztfelkelések jelszava,

*Que no hubiera un capitán,
Si no hubiera un labrador —*

---

⁵ Max Krenkel. Klassische Bühnendichtungen der Spanier. III, Leipzig 1887. 43. l.

tehát hogy nem volna kapitány — azaz: nemes úr — sem, ha nem volna földművelő, nagyon sok változatban megtalálható ebben a költészetben.

Lope egyik legismertebb darabjában, melynek címe *El villano en su rincón* (A paraszt a kuckójában) a főhős Juan, gazdag paraszt, aki büszke arra, hogy egész életében sohasem ment el a falujától csak két mérföldre levő fővárosba és sohasem látta a királyt, mert valahányszor arra járt, Juan mindig elrejtőzött előle. A király ismeretlenül eljön hozzá, megismeri őt és két gyermekét, kipróbálja alattvalói áldozatkészségét, és mikor a próbából kitűnik Juan tántoríthatatlan királyhűsége, kegyei jelével halmozza el az egész családot. A híres dráma („Király és paraszt” címen Halm feldolgozásában sokáig az osztrák és német színpadoknak is műsordarabja volt) bennünket itt azért érdekel, mert a királyhű Juan egyébként minden más osztállyal szemben önérzetes, sőt gőgös, a városiakat nem becsüli sokra, az udvari embereket meg éppen lenézi és nem akar több lenni parasztnál.

Hozzá minden vonásában hasonló, ugyanilyen osztálytudatos paraszt Lope egy másik drámájának (*Los Tello de Meneses*) hőse, az öreg Tello, aki fukarnak számít, de mikor a királynak a mórok elleni harcban pénzre van szüksége, a kívánt összeg kétszeresét küldi el

neki. Mellékesen az öreg Tello fia már egy másik, ugyancsak gyakori típust képvisel: a fiatal parasztot, aki elvágynak a városba és szívesen élné a városi nemes ficsurak életét. A földtől elszakadó, megrendült osztálytudatú fiatal parasztnemzedék képe is hozzátartozik ahhoz a monumentális realista társadalomrajzhoz, amely Lope darabjaiból bontakozik ki előttünk.

Még kifejezettebben rámutat az osztályellentétekre Lope egy további darabja, az *El cuerdo en su casa* (A saját portáján okos). Hőse, Mendo ilyeneket mond:

... *labrador naci*
Y labrador moriré —

tehát parasztnak született és parasztként fog meghalni. Ez a Mendo a darabban mérhetetlenül okosabbnak bizonyul a magát nála sokkal többre tartó jogtudósnál, aki a más portáján játssza a bölcsét, de ha maga bajba jut, nem tud magának tanácsot adni.

Végül megemlítem még költőnk egy *Peribanez* című drámáját. Ebben a paraszti hős egy előkelő nemest, felesége csábítóját öli meg. Ez a darab is alkalmat ad Lopenak arra, hogy bemutassa a legfőbb hatalom pártatlanságát, mert az uralkodó, Henrik kasztíliai király, természetesen igazat ad a becsületében megbántott pa-

rasztnak és nem torolja meg rajta önbíráskodó tettét.

Ilyen társai vannak tehát Lope egyéb műveiben a *Gyilkos falu* egyik főszereplőjének, Fuente Ovejuna bírójának, Estebannak. Mellette azonban itt még egy hasonló alakot találunk, ugyanannak a paraszti öntudatnak kifejezőjét. Ez esetben nő: Esteban leánya, Laurencia. Ő az, aki a falut fellázítja zsarnoka ellen. Lope az apát és leányát egyforma szeretettel jellemzi és ruházza fel kedvenc paraszttípusának vonásaival. Igaz, hogy jelentőségük ez esetben nem akkora, mint Lope más darabjainak főszereplőié, mert ennek az egyedülálló drámának igazi hőse, mint látni fogjuk, nem ez vagy az az egyén, hanem — a nép!

Előbb azonban vegyük szemügyre a darab történelmi magvát. Mert a *Gyilkos falu* igazi történelmi dráma. A benne dramatizált esemény valóban lejátszódott. Egy spanyol krónikaíró, Francisco Rodes 1572-ben megjelent és a katonai lovagrendek történetét tárgyaló művében okmányok alapján részletesen leírja az esetet. 1476-ban a Córdoba tartományban levő Fuente Ovejuna község lakói véres bosszút álltak földesurukon, a Calatrava-rend komturján, a tőle elszenvedett sanyargatásokért. A király, Katolikus Ferdinánd, vizsgálóbíróként küldött a faluba. A tettes személye nem volt kinyomozható,

mert a község szolidárisan vállalta a felelősséget a gyilkosságért. Ferdinánd, nem akarván kiirtani az egész falut (Lidicére még közel ötszáz évig kellett várnia az emberiségnek!), kénytelen volt minden további eljárástól elállani.

Eddig a krónikás. Mint látható, a történet lényegén Lope semmit sem változtatott. Nem is kellett rajta változtatnia, mert drámaiságával valósággal kínálta magát a színpadi feldolgozásra. Lopenek volt olyan jó szeme, hogy nem hagyta felhasználatlanul az útszélen heverni a spanyol nemzeti történelem ekkora kincsét.

Egyébként történetünk időpontjában Katalikus Izabella és Ferdinánd két éve házasok. Házasságuk Kasztília és Aragon egyesülését jelentette és ezzel Spanyolország elindulását a világhatalmi politika útján, mihelyt sikerült a központi hatalom megszilárdítása, a hétszázéves mór uralom még feltalálható maradványainak felszámolása a félszigeten, a kezdetben csak lazán összefüggő királyságok szorosabb egységbe kovácsolása, és ezzel egyidőben a felfedezések elindították az arany áramlását Spanyolország felé.

Előbb azonban még több akadállyal kellett megküzdeniük. Az első nehézség Izabella trónigényének elismertetése volt, mert bátyjának, az előtte uralkodott IV. Henriknek leánya is volt, s ennek jegyese, V. Alfonz portugál király haddal támadta meg Kasztiliát. Több várost el

is foglalt. Csak mikor többéves csatározások után komoly vereséget szenvedett Ferdinánd csapataitól, volt hajlandó elismerni Izabella jogait.

A második komolyabb akadály a lovagrendek (az Alcántara, Calatrava és Santiago nevét viselő három rend) önállósága és hatalomvágya volt. Ezek a hitetlenek elleni harc céljára alapított középkori katonai szervezetek idők folyamán az ország legnagyobb földbirtokosai lettek. A koronának sok küzdelmébe és politikai erőfeszítésébe került, míg megbirkózott velük és a pápa mindhárom rend nagymesteri méltóságát a királyra ruházta. Ez a folyamat csak 1497-ben fejeződött be s körülbelül ugyanaddig tartott a feudális nagybirtokos osztály megfékezése és a korona iránti engedelmességre szorítása. Ezek az események tehát már drámánk időpontja után következtek be. A trónért folyó háborút (melyben a Calatrava-rend a portugál király és menyasszonya oldalán állott) és a lovagrendek megrendszabályozásának első lépéseit azonban Lope jó történelmi és még jobb drámaírói érzékkel beleépítette a darab menetébe.

A kiváltságos osztályok elleni harcában a királyságnak nagy segítségére volt a kereskedő és iparúzó városi polgárság, a harmadik rend, amelynek későbbi jelentősége Spanyolországban

már ebben az időben, a középkor végén, kibontakozott és mellyel ekkor a nép — a szegény parasztság, a falu és a város dolgozó rétegei — is együtt haladtak, mert a nemesség kizsákmányoló önkényével szemben a korona abszolutisztikus hatalma védelemmel bízta őket. A városok és a falvak vagy a nemes úr, illetve egy gazdag és hatalmas monostor feudális birtokai voltak, vagy közvetlenül a királytól függöttek. Ezeknek teljesítettek természetbeni szolgáltatásokat és fizettek adót áruban vagy pénzben.

A 15. század végéig, tehát ugyancsak valamivel darabunk időpontja után, a városok és községek legyőzték a várat, azaz kivonták magukat a feudális urak fennhatósága alól és királyi fennhatóság alá helyezkedtek. A nemesi elnyomással, a vége felé közeledő középkornak ezzel a velejárójával szemben a harmadik (és negyedik) rend a koronában támaszt és szövetségest talált. Katolikus Ferdinánd és utódai politikájának egyik legfőbb sajátossága ez a szövetség az alsóbb néposztályokkal a felsőbbek ellen. Még II. Fülöp is ismételten fogja pártját a városi dolgozóknak a hatalmasokkal, a parasztoknak földesuraikkal szemben. És mikor a királyi hatalom végleg abszolúttá vált, az állami rend minden téren, a nemességgel szemben is érvényesült és képviselői mindenkivel szemben eljárhattak. A falusi bíró zalameai típusa is azt a fejlődést példázza, mikor „a legelőkelőbb

grande sem mert ellenszegülni, ha egy alguacil (rendőrlegény) a letartóztatás jeléül botjával megérintette", mint egy történetíró mondja. Ámde ez is későbbi fejlemény.

Lope nyilván kapva kapott az ovejunai lázadás történetén, mert módot adott neki a királyság és a falusi nép közötti természetesnek látszó szövetség bemutatására. Hiszen legtöbb darabja azt példázza, hogy a királyság osztályokon felül álló, részrehajlatlan hatalom, amely egy magasabb rendet és erkölcsi szabályozást képvisel, de ahol elnyomás van, az elnyomottak oldalán áll. A parasztság és a központi hatalom közötti szövetség tehát természetes.

Mikor Fuente Ovejuna lakosai Fernan Gómez komtur megölése után Lope darabjában királyi védelem alá helyezkednek, a történelmileg adott egyetlen lehetőséget választják az újabb elnyomás elleni védekezésre. Hiszen a nemzeti monarchia ebben az időben a mindenkire érvényes törvényt képviseli, egy haladottabb eszményt, a néppel való igazságos bánásmód nagyobb biztosítékát. Ilymódon Lope darabjának mély történelmi logikája van: Fuente Ovejuna lakosai az akkor egyedül lehetséges jogi és demokratikus megoldást választják pörükben. „Ha csak arról volna szó, hogy egyik urat a másikra cserélik fel és a falu ujjongva ünnepli azt a fennhatóságot, mely époly kegyetlenül nyúzza

és sanyargatja majd, az egész nagyszerű lázadás nem tűnnék fel eléggé megokolttnak.”⁶

Csak teljesség kedvéért fűzöm hozzá, hogy ha az abszolutizmus kezdeti fokán, a katolikus királyok korában átmenetileg igaz volt is, hogy a királyi hatalom — természetesen nem igazságszeretetből, hanem a feudalizmus elleni küzdelem közös érdekétől vezettetve — az elnyomottaknak fogta pártját, ezt az állásfoglalását a további fejlődés a következő száz évben hiánytalanul felszámolta. Már a katolikus királyok unokája, V. Károly alatt a községek fegyveresen fordultak „természetes szövetségesük”, a király ellen, hogy kiváltságaitat visszaszerezzék. 1520-ban a „comunero”-k felkelése egész Kasztília végigviharzott. Ez a nagy néptömegektől is támogatott mozgalom azonban nem győzhetett, mert minden forradalmisága és demokratizmusa ellenére nem a haladás vonalán mozgott. Éppoly kevéssé, mint a céhek, a „germaniák” ugyanakkor kitört zendülése Valenciában, amely meg éppen a céhek régebbi kiváltságainak visszaszerzését célozta. Tehát mind a comunerok, mind a germaniák elavult kiváltságokért harcoltak a központi hatalom ellen, melynek megerősödése pedig akkor továbbfejlődést

---

⁶ Fuente Ovejuna. Edición revisada per Americo Castro. Madrid 1918. 5—6. l.

jelentett. Jellemző, hogy a királyság, a népjogok és a harmadik rend addigi védelmezője, hogyan lett úrrá ezeken a mozgalmakon: leverésükre a nemességet mozgósította ígérekkel, melyeknek utóbb, győzelme után, nem tett eleget. A központi hatalom így elért megszilárdulásával és az ország egyidejű egységbe forrásával, tehát a spanyolok nemzetté válásával lett Spanyolország aztán a világ vezető nagyhatalma. Hogy ezt a rangját miért nem tudta soká megtartani és hogy az Lope korában igazában miért csak gesztusokban létezett már, annak vizsgálata messze vezetne.

A *Gyilkos falu* igazi népdrama, melynek hőse egy falu, főszereplője a tömeg. Ilyen darab nincs több Lope műveinek tengerében, és a világirodalomban sem található sok. Shakespeare történelmi drámáin és Puskin *Borisz Godunov*-ján kívül, melyekben a tömeg cselekvően avatkozik bele a drámai történésbe, talán csak Büchner hatalmas forradalmi drámája, a *Danton halála* állítható vele egy sorba.

A darab kollektív hőse, a falu parasztsága, a királlyal szövetezik a gyűlölt zsarnokság ellen. Ez a Lopenak szívében fekvő tanulság azt akarja megmutatni, hogy az abszolút monarchia „széles szociális bázisra” támaszkodik, amely meg-támadhatatlanná teszi. „Ez a demagógia —

mondja Uzin⁷ — Spanyolországon kívül is nagyon jellemző az abszolutizmus ideológiájára és természetesen nemcsak az elégedetlen nagybirtok, hanem a paraszti tömegek elrettentésének célját is szolgálta.” Mivel Lope közönsége nagyrészt nemesekből és parasztokból állott, feltételezhette a költő, hogy darabja tanulságát mindkét oldal megszívleli. A mi számunkra természetesen ennek a tanulságnak már csak történelmi érdekessége van. A mai olvasóhoz elsősorban az ovejunai felkelés népi jellege szól és a falu minden terroron és szenvedésen győzedelmeskedő szolidaritása. Ezek rajza és a tömeg szerepeltetésének dramaturgiai megoldása az, ami ezt az „egyszerű és impozáns nagyságú epikus drámát”⁸ a színpadi technika mesterművévé avatja. A felépítés tökéletességéről, a drámai feszültség fokozásának művészetéről, a jellemek zártságáról, a párbeszédnek természetességéről és szellemességéről győzze meg az olvasót — a darab elolvasása.

A darab sorsának története sem érdektelen. Soká jóformán elsikkadt, a régi irodalomtörténetek meg sem említik. Mióta a külföld felfedezte, hazájában is egyre jobban megbecsülték

---

⁷ Id. m. 582. l.

⁸ Hurtado—Palencia: Historia de la Literatura esp. Madrid 1925. 659. l.

és ma úgyszólván minden irodalomtörténész Lope legjobb vagy legalább is egyik legjobb színpadi művének tartja.

Oroszul először 1913-ban jelent meg Sz. A. Jurjev fordításában Lope összegyűjtött munkái között *Ovjecsi isztecsnyik* címen (S. P. B., Novoszibirszk). Színpadra azonban már előbb került, és a cári idők színházlátogató közönsége — érthető okokból — olyan viharos lelkesedéssel fogadta, hogy azóta is állandó műsordarabja maradt az orosz színházaknak és egyike az ott legtöbbször játszott külföldi daraboknak. Ezen a forradalom sem változtatott. 1933-ban külön kötetben is kiadták a régi Jurjev-féle fordításban. Francia verziója Damas-Hinard, német fordítása Schack nevét viseli.

A magam átdolgozásáról nem kell sokat mondanom. Azért jelöltem meg így, mert lehetetlennek éreztem, hogy Lopet a műfordítás egyébként tiszteletben tartott elvei szerint, sorról-sorra fordítsam. Ugyancsak nem törekedhettem teljes formai hűségre sem. Végül pedig színházi előadás céljaira is készült átültetésemben figyelemmel kellett lennem a mai színpad követelményeire. Lope színpada tudvalevőleg lényegesen különbözött a mienktől, mindenkéltől abban, hogy nem ismerte a díszleteket és a mindenkori színhely a szereplők szavaiból derült ki. A túlságosan gyakori színváltás nálunk még akkor is elviselhetetlen lenne, ha tech-

nikai akadályokba nem ütköznék. Ezért a képek számát tetemesen csökkentenem kellett, részint összevonással, részint itt-ott elkerülhetetlennek érzett kihagyásokkal, melyek száma azonban csekély. Egy-két mellékszemély elhagyásától sem riadtam vissza. Mindezt bizonyos mértékben nemcsak mentik és igazolják, hanem sokszor elkerülhetetlenné teszik a hozzáférhető spanyol kiadások hézagai és fogyatékoságai. Mint Lope sok más darabja, a *Fuente Ovejuna* is csak kalóz-kiadásban jelent meg 1619-ben, nyilván Lope tudta és beleegyezése nélkül, nem kézirat, hanem színpadi előadásokról készült leírás alapján. Minden további kiadás ezen alapszik. (Színműveik kiadását könyvalakban a spanyol költők Lope korában époly kevésbé tartották fontosnak, mint Shakespeare, hiszen hátránnyal is járt, mert a nyomtatott példányból akármelyik színtársulat előadhatta.) Így az eredetiből nemcsak egész sorok, nemcsak az összes színpadi utasítások hiányzanak, hanem nyilvánvaló tévedések is vannak benne, sőt az is előfordul, hogy ugyanaz a személy több néven szerepel. Az ilyen szöveg a fordítót sem kötheti úgy, mint ahol filológiai pontosságú eredetiből dolgozhat.

Egészében mégis munkámat nem tekintem „szabad átköltés”-nek. Elsősorban azért, mert sorok fordítása helyett tőlem telhetőleg igyekeztem Lope párbeszédeinek lelkét, fordulatait, verseit minden modernizálás mellett híven át-

plántálni, szem előtt tartva azt, amit Grillparzer úgy fogalmaz meg, hogy „a spanyoloknál a kifejezés a mű értékének felét teszi”. Legfőbb célom azonban természetesen az volt, hogy a legnagyobb spanyol költőt színpadon elmondható és olvasható magyarsággal szólaltassam meg. Ha ezt a célomat akár részben is sikerült elérnem, boldog elégtétel lesz számomra a tudat, hogy több mint háromszáz év után szerény munkámmal megszerezhettem irodalmunknak egy drágakövet, mely eddig csak másoknak ragyogott.

GÁSPÁR ENDRE

SZEMÉLYEK:

FERDINAND, Aragon királya.
 IZABELLA, felesége, Kasztília királynője.
 MANRIQUE, a királyi pár főembere.
 RODRIGO TELLEZ, a Calatrava-Rend nagymestere.
 FERNAN GÓMEZ DE GUZMAN, a Calatrava-Rend
 komturja.

FLORES
 ORTUNO } a komtur szolgálai.

ESTEBAN, Fuente Ovejuna bírása.

JUAN ROJO, másodbíró.

FRONDOSO, ennek fia.

ESKÜDT.

LEONELO.

MENGO.

LAURENCIA, Esteban leánya.

PASCUALA.

JACINTA.

KATONA.

UDVARI EMBER.

CIUDAD REAL KÉT TANACSURA.

VALLATÓ BÍRÓ.

FIÚ.

Fuentes
 Ovejuna
 lakói.

Udvari emberek, katonák, Fuentes Ovejuna lakói,
 zenészek.

Történet Spanyolországban 1476-ban.

ELSŐ FELVONÁS

1. KÉP.

Calatrava. Fernan Gómez de Guzman komtur szállása.

A komtur és két szolgája (Flores és Ortuno).

KOMTUR. Lehet, hogy nem tud jöttömről a mester?

FLORES. Alig hiszem.

ORTUNO. Tán csak eljönni restell.

KOMTUR. Elfelejtette volna már nevét

Fernan Gómez de Guzmánnak?

FLORES. Ha vét

Az illem ellen, egyetlen oka,

Hogy fiatal még.

KOMTUR. S hogy parancsnoka

Vagyok a Rendnek, azt se tudja nyilván?

ORTUNO. Felbízathatta őt valami hitvány,

Hogy tegyen úgy, mintha Calatravába

Se jöttél volna.

FLORES. Gyermek még, hiába!

Nem érti meg a zsenge ifjukor,

Hogy a barátság ára jó modor,

S a bárdolatlanság csak bajt teremt.

KOMTUR. Mióta mellén viseli a Rend
Vörös keresztjét s kard van oldalán,
Megtanulhatta volna már talán,
Hogy mindig nyájas, aki jó levente.

ORTUNO. Nem volna bölcsebb, most mindjárt Fuente
Ovejurába visszatérni?

KOMTUR. Nem.
Tudnom kell, ki uszítja ellenem.

(A Calatrava-Rend nagymestere kíséretével jön.)

NAGYMESTER. Fernan Gómez de Guzman, engedelmet,
Most értesülök, hol van te-kegyelmed.

KOMTUR. Most értesülsz? Megmondhatom nyugodtan,
Fogadtatásra szebbre számítottam,
Tekintve rangod és a magamét.
Nagymestere te s én komturja, két
Pillére vagyunk Rendünknek mi ketten,
S nálam hiány még nem volt szeretetben.

NAGYMESTER. Komtur, az Égre esküszöm neked,
Most tudtam csak meg érkezésedet,
S mihelyt a hír hozzám elért, siettem
Ölelésedre.

KOMTUR. Kell, hogy tiszteletben
Tarts engem, aki számtalan csatát
Vivtam meg érted esztendőkön át,
Mignem a pápa megerősített,
Ily zsenge korban, tisztedben.

NAGYMESTER. Hitet
Tehetek erről mindről magam is,

S ha mellemen e szent jel nem hamis,
Mint a tiéden biztosan nem az,
Megbecsülésem irántad igaz,
És mint atyámat tisztellek, szeretlek.

KOMTUR. Az ily szavak sokat jóvá tehetnek.

NAGYMESTER. A háboruból hirt kaptál-e ujat?

KOMTUR. Kaptam. Figyelj rám jól, hogy megtanuljad,
Mely feladat vár rád, mely kötelesség.

NAGYMESTER. Szavad, tanácsod szent lesz. Mondd ki,
[tessék.

KOMTUR. Rodrigo, Rendünk nagymestere; mert

Hőslelkü nemzöd e polcra emelt,
Reád ruházva rangját, mikor élted
Nyolcadik évét éppen hogy elérted.
Hogy biztosítsa néked tisztedet,
Minden királyt s komtur megesketett,
Hogy oltalmazra lesz, ha rajta áll.
Két pápa: Pius és utódja, Pál
Bullát adott ki s gyámul kinevezte
Juan Pachecót melléd. Kora veszte
A Szent Jakab-rend e nagymesterének
A főhatalmat ily ifju legénynek
Kezébe adta, mint te. Most pedig
Kasztiliában harc kerekedik
A trón körül. E harcban a te helyed
Hol van, ha nem atyádfiai mellett?
Ők mindahányan vallják s hirdetik:
A korona nem szállhat negyedik
Henrik után, ki meghalt, csak vejére,

A portugál Alfonzra és nejére.
Erről azonban a rossznyelvű fáma
Azt mondja, hogy nem Henrik ur leánya,
Sőt van, ki azt vitatja ostoba
Rosszindulattal, hogy a korona
Nem őt illeti meg, de Izabellát,
Az aragóni Ferdinánd nejét.
Im a két tábor. Tökéld magad el hát,
Ragadd meg a nagy ősök fegyverét
S a hadra felkelt Rend élére állva
Vonulj azonnal Ciudad-Reálba,
Amelynek örként Andaluzia
S Kasztília közt kell vigyáznia.
Több katonát nem kell, hogy toborozz,
Csupán maroknyi harcos táboroz
A vár előtt s egy kis védősereg,
A Ferdinándért küzdő emberek.
Gerjessz, amerre jársz, rémületet,
Mutasd meg, hogy tudod, mit ér a tett
S hogy bár vezér nem ifjabb egy se nálad,
Keresztünk terhét könnyen birja vállad.
Elődeidre gondolj, kik babért
Arattak, érte bőven adva vért
S kiknek nevét és sok vitézi tette
Emlékét a hir szárnyaira vette.
Legyen fehér szablyád a kieresztett
Vértől piros, mint melleiden kereszted,
Melynek nem is vagy jó nagymestere.
Mig kardod omló vér nem festi be,

Mert derekadon úgy mint melleden

Kard és kereszt vörös kell, hogy legyen.

NAGYMESTER. Okos tanácsod, hogy a mostani

Viszályban zászlót hol kell bontani,

Megfogadom. Mást nem is tehetek.

Embereimmel, mint a fergeteg

Zudulok nyomban Ciudad-Realra

S villámcsapásom sáncát szétdobálja.

Ne higgye senki, hogy mert hős atyámat

Sirjába tették, fel sohase támad

Az ő s az ősök vitézsége bennem.

Te megmutattad, mit kell cselekednem.

Harcolni, hol legszörnyűbb a tusa,

Intelmed unszol s fajtám virtusa.

De most felelj csak: hol van székhelyed?

Sok katona van mostan épp veled?

KOMTUR. Nincs sok, de mindet én magam neveltem.

Ha hadba hívod őket, egy a lelkem:

Mind csupa tigris lesz a harc terén.

Különben Ovejunában szerény

Pórnép lakik csak, mely szánt, vet, arat

S harcban nem állta még meg a sarat.

NAGYMESTER. Ott élsz tehát?

KOMTUR. Ott. Kegyuri jagon

Lakom az ősi rendi birtokon.

Ki fegyverbiró, mind összefogom

S ha kell, erővel hajtom a seregbe.

Aztán csatára fel!

NAGYMESTER. Még ma nyeregbe

Szállok s megyek, lándzsám előre szegve.

2. KÉP.

Fuente Ovejuna. A község piactere (spanyol népryelven a „Füllentő”). Balról a községháza kapuja. Hátul a komtur házának lombdísszel ékesített bejárata. A tér jobbfelé nyitott.

(Laurencia és Pascuala.)

LAURENCIA. Bár ne jönne vissza többé!

PASCUALA. Tudtam én, ha elmesélem,

Mire készül a lator,

Nyugton te sem alhatol.

LAURENCIA. Adja Isten, hogy Fuente

Ovejunát meg ne lássa!

PASCUALA. Laurencia, a világon

Bátor nőkben nincs hiány,

De ha egyszer sor kerül rá,

Vajszivü lesz a leány.

LAURENCIA. Tölgyfa sincs, amely keményebb

Volna, mint az én szívem.

PASCUALA. Van egy mondás: sose bizzunk

Tulságosan semmiben.

LAURENCIA. Én e mondásban se bízom.

Mondd: mi hasznom volna abból,

Ha a komtur szive vágját

Teljesíteni kedvem lenne?

Azt hiszed, hogy nőül venne?

PASCUALA. Dehogy venne!

LAURENCIA.

Már pedig

Álla tőlem felkopik,

Akkor is, ha feleségül

Kérne meg, hát még anélkül!

Nincs falunkban lány elég,

Kinek fejét ökegyelme

Szép szavakkal elcsavarta

S most sir, hogy nincs párta rajta?

PASCUALA. Annyi szent, hogy csoda volna,

Ha kicsusznál a kezéből.

LAURENCIA. Mégis úgy lesz, légy nyugodt.

Négy hete jár már utánam,

S kapni semmit sem tudott.

Kerítője, ama Flores,

Meg Ortuno, a zshivány,

Mutatott már drága gyöngysort,

Tarka szoknyát, főkötőt,

Gazdájukról, Gómez urról

Hetet-havat összehordtak,

Ijesztgettek, rémitgettek,

Kezesebbé mégse tettek.

PASCUALA. Hol beszéltek, mondd, veled?

LAURENCIA. A pataknál, ma hat napja.

PASCUALA. Csak vigyázz, hogy baj ne érjen.

LAURENCIA. Engem?

PASCUALA. Nem is a papot.

Várj még egyszer hat napot.

LAURENCIA. Nem vagyok bár koravén,

A kegyelmes ur fogának

Rágós falat vagyok én.

Nem születtem én, Pascuala,

A szerelmi nyavalyára.

Kora reggel egy karéj sajt,

Némí sonka, friss kenyérrel,
Melyet én magam dagasztok,
Vagy anyámtól egy darab hal;
Délidőben a tehénnel
Járva künn a rét füvében,
Pihenőre egy kevéske
Sült szalonna padlizsánnal,
Estebédre halsaláta
Paprikával és olajjal,
Ez az, amit én kívánok,
Aztán békén lefeküdni
S tiszta szívvvel elrebegni:
„Ne vigy minket kísértetbe!”:
Többet ér ez, mint akárhány
Hódolónak széltolása,
Mert ahány van, az eredmény
Mindegyiknél változatlan:
Este jókedv és gyönyör,
Reggel bánat és csömör.

PASCUALA. Igazad van. S ha szívükben

A szerelmi láz alábbhagy,
Kevesebb a hála bennük,
Mint a gazda verebében.
Ez zimankós télidőben,
Ha a tájat fagy borítja,
Lejön a ház tetejéről,
„Csipj, csipj, csipj”; így csiripel,
Mig lecsipnek egy-két morzsát
S odaszórják, egye meg.
Hanem aztán, kikeletkor,

Mikor újra zöld a pázsit,
Elfelejtí a kapott jót,
Vigan ugrál a tetőn fenn
S „csuf, csuf, csuf!” így csufolódik,
Lám, ilyen a férfi is mind,
Hogyha kellünk neki, elmond
Életének, mindenének,
De ha többé nem falánk,
„Csuf, csuf, csuf!” — ezt mondja ránk.

LAURENCIA. Ne bizd magad egyre sem.

PASCUALA. Esküszöm, hogy nem teszem.

(Mengo és Frondoso jön.)

FRONDOSO. Tudtam én, hogy mindakettőt

Megtaláljuk a Füllentőn.

Döntsék ők el fogadásunk.

MENGO. Rajta, csak meg kell előbb még

Allapodnunk, hogy a nyertes

Mit kap attól, aki vesztett.

Nékem add egy pint bor árát.

FRONDOSO. S ha te vesztesz, mit kapok?

MENGO. Vedd a bükkfa-nyirettyümet,

Többet ér egy tele csüárnél,

Legalább én többre tartom.

FRONDOSO. Jó, legyen, ahogy kívánod.

Adjon Isten, hölgyeim.

LAURENCIA. Hölgyeidnek hívsz, Frondoso?

FRONDOSO. A divatnak hódolok,

Mely szerint nem nagy dolog

Bárki kegyét megszerezni,

Csak ép másnak kell nevezni,
Mindig másnak mondani,
Szebbnek, jobbnak, mint ami.
A vakot hibás szeműnek,
A butát jóhiszeműnek,
A ripőköt szabadosnak,
A részeget kapatosnak,
A bolondot vakmerőnek,
A talpnyalót megnyerőnek,
A pecért utkaparónak,
A szószátyárt Cicerónak,
A civódót kritikusnak,
Az ármányost fifikusnak,
A nőcsábászt hódítónak,
A hazugot lóditónak,
A svihákot taktikusnak,
A gazembert praktikusnak.

LAURENCIA. Városokban csakugyan

Mindez gyakran hallható bár,
Mifelénk a faluban

Más divat van, más a szótár,
Más a rossz és más a jó szó.

Mondjak példát rá, Frondoso?

FRONDOSO. Mondj, ha tudsz.

LAUERNIA.

Nos, mink is másnak

Szoktunk kit-kit mondani,
Csak rosszabbnak, mint ami.
Csontváznak az ösztövért,
Hájtömegnek a kövért,
Szörnynek a rossz-külsejűt,

Rögzöttek az önfejűt,
Kótyagosnak a kedélyest,
Őrütnék a szenvedélyest,
Bohócnak a szellemest,
Nyakasnak a jellemest,
Halvérűnek a szemérmest,
Bujálkodónak a vérmest,
Paráznának a kacért,
Léhűtőnek a facért,
Himpellérnek a rosszmájut,
Trágárnak a szabadszájut.

MENGO. Jól van, látjuk: nem hiába

Vágta nyelved fel a bába.

PASCUALA. Azt szeretném hallani,

Fogadástok tárgya mi?

FRONDOSO. Jól figyelj, Laurencia.

LAURENCIA. Figyelek.

FRONDOSO. Te kell, hogy eldöntsd

A vitát, mely felmerült

Közttem és Mengo között.

LAURENCIA. Szívesen, ha tehetem.

Rajta, mondd el mindakét

Szembenálló véleményyt: a

Mengóét s a magadét.

PASCUALA. Én is csupa fül vagyok.

FRONDOSO. Mengo pájtás azt tagadja,

Mit tagadni a világon

Senkinek se jut eszébe.

MENGO. Tagadom, mert sohse volt.

FRONDOSO. Volt, van és lesz!

LAURENCIA.

Micsoda?

FRONDOSO. Az az ismert érzelem,

Melynek neve szerelem.

PASCUALA. Ejha! S Mengo ezt tagadja?

MENGO. Tagadom, de nem a tényt.

Minden élő földi lényt,

Tudom én is, egy hatalmas,

Egy erősnél is erősebb

Ösztön arra ösztökél,

Hogy kerülje, ami rossz,

Ami kint és bajt okoz,

De a néki jót keresse,

Megtalálja és szeresse.

PASCUALA. Mit tagadsz hát, hogyha ezt nem?

MENGO. Azt, hogy az ily szerelemnek

Bárki máshoz köze volna,

Mint magunkhoz, önjavunkhoz.

PASCUALA. Állatot párjához akkor

S nőhöz férfit, mondd, mi von?

MENGO. Az előny meg a haszon.

Van-e más?

LAURENCIA. A szépség vágya.

MENGO. Ez a vágy a birni vágyás,

És a birás, az haszon.

A szerelmes nem akar mást,

Mint olyant, mi néki hasznos.

Jót akar, de önmagának,

Azt a jót, mi néki az.

LAURENCIA. Ez valóban színigaz.

MENGO. Szóval amit szerelemnek

Mondanak, nem is való,
Délbáb csak, szivcsaló.

FRONDOSO. Volt egy nagy bölcs, neve Plátó,
Róla mondta egy vasárnap
A papunk, hogy csak a lelket,
Azt szerette s az erényt.

PASCUALA. Jól gondolta, elhiszem.
De előbb olvasni kéne
S irni tudni, hogy megértsük,
Az ilyesmi mit jelent.

LAURENCIA. Igazad van, és te, Mengo,
Ne sokat törd a fejed,
Jó neked hogy a szerelmet,
Akár én, nem ismered.

MENGO. Nem biz én. De hát te sem?

LAURENCIA. Becsületem szeretem,
Egyebet nem.

FRONDOSO. Jaj nekem!
Tudom, hogy megértenél,
Ha valakit félténél.

MENGO. Ki a győztes hát? Ki nyert?

PASCUALA. Menjetek a sekrestyéshez,
Döntse ő el vagy a pap,
Ki nyerte meg fogadáستok.
Laurencia rossz szerelmes,
Igazságot nem tehet,
Én pedig a szerelemről
Nem tudok még eleget.

LAURENCIA. Felejtsétek el vitátok.

FRONDOSO. Ily közönyt, nagy Ég, ki látott?

(Flores jön.)

FLORES. Adjon Isten, emberek.

PASCUALA. Itt a komtur fullajtárja.

LAURENCIA. Vércse! — Honnan, földi?

FLORES.

Látod:

Rajtam még a harci köntös.

LAURENCIA. Jön a komtur is haza?

FLORES. Vége már a háborúnak.

Belekerült némi vérbe,

No meg egy-két cimborába.

FRONDOSO. Nem beszélnéd el, hogyan volt?

FLORES. Ott álltam a harc kellősközepén.

Ki mondaná el nektek, ha nem én?

Nagymesterünk, az ifju dalia,

Hogy megszerezze Ciudad-Realt,

A már nevében is királyi várost,

Kétezret összegyűjtött a vitézlő

Rend legvitézebb katonáiból,

Hozzátoborzott háromszáz lovast,

Résztint világít, résztint szerzetest,

Mert aki mellén hordja a piros

Kereszt jelét, mind vivni köteles,

Igaz ugyan, hogy csak a mórok ellen.

Dusan kihimzett takarókkal ékes

Arabs lován ült délcegen az ifju.

Mellette gazdánk, a komtur haladt

Sötétsörényü pompás paripán,

Félelmetes lándzsájával kezében.
A város is legott fegyverre kelt,
Kimondva, hogy nem adja meg magát,
A koronához nem lesz hűtelen
S megvédi drágán szerzett jogait.
Midőn bevettük hosszú ellenállás
Után, vezérünk parancsot adott,
Hogy a felbujtók s főkolomposok
Fejét leüssék, szintugy azokét,
Kik rágalmakat szórtak ellene.
A többinek meg, a közembereknek
Szájába pecket tétetett s a téren
Nyilvánosan megvesszőztette őket.
Oly rettegés járt mindenütt nyomában
S oly tisztelet, hogy ellensége sem
Vitatja el: ki ifju fővel így tud
Harcolni, győzni, bosszut állani,
Mennyköve lesz maholnap Afrikának
S kék holdakat fog füzni diadalmi
Jelül a mellén pirosló kereszthez.
Gazdánkat és a többi urakat
Ugy elhalmozta mindenféle jóval,
Hogy ami kincset Ciudad-Realban
Talált, alig félannyit érhetett.
De most bevégzem már. A zene szól.
Fogadja őt a falu népe jól,
Köszöntse vigan öreg, fiatal,
Teljes csak ezzel lesz a diadal.

(Belép a Komtur és Ortuno. Zenészek, Juan Rojo, Esküdt
és Esteban.)

É N E K :

Elvégezte dolgát
Künn a csatatéren,
Erejével urrá
Lett ezer veszélyen,
Ciudad-Realon
Győzött, a kevélyen.
Minden ellensége
Tőle félve féljen,
Irgalmat, kegyelmet
Csak a jó reméljen.
Jertek mind elébe,
Meghajolva mélyen:
Éljen a nagy komtur,
Fernan Gómez éljen!

KOMTUR. A hódolatot, falu, köszönöm.
JUAN. Csak izelítő abból, amit érzünk,
S abból, mit érdemelsz, még annyi sem.
ESTEBAN. Fuente Ovejuna és tanácsa,
Amelyre hősi tettet fényt derít,
Hódolva kéri, hogy fogadd kegyes
Jóindulattal kisdéd adományát,
E pár szekérnek tarka rakományát.
Az első, melyből két kosár cserép
S fazék virít ki, egy szekérderék
Baromfit is hoz, nagy csapat ludat,
Melyek kidugva tollas nyakukat
A rácson át, gágogva hirdetik
Győzelmedet, mely vesztük lett nekik.

Sózott hust hoz, amennyi belefér,
Meg oldalast a második szekér,
De borjubórt is lelsz kesztyűhöz abban.
Száz csirke vár rád s ugyanannyi kappan
A harmadikban; özvegy lett a környék
Kakasa mind, mert tyukjait leölték.
Igaz, nincsennek cifra fegyverek,
Gyöngyökkel ékes csótár és nyereg,
Sem szinaranyból lovaidra hám,
De pórjaid szive is arany ám,
Arany, amelyen mindent megvehet,
Ki hűségükben bizonyos lehet.
S arany ugyancsak, dus kortyokban ömlő,
Mit itt kínál tiz tágbendőjü tömlő.
Ha seregedbe tetterőt ez önt,
Minden csatádon győzelem köszönt,
S nem marad el a diadalmi tor,
Mert fegyvernél is jobb fegyver a bor.
Nem említem a sajtot s egyebet,
Amit adóban a hű szeretet
Nyujt át neked s a jobbágynak alázat.
Sok szómnak vége: Isten ójja házad!

KOMTUR. Fogadja hálám jószándéku népem —

S most minden ember menjen haza szépen.

JUAN. Térj nyugalomra te is és hadad.

Kivánjuk, érezd itthon jól magad.

S a friss levéldisz helyett, mely buján

Zöldelve diszlik házad kapuján,

Köré a legszebb gyöngyfüzér fonódna,

Hahogy falunknak volna benne módja.

KOMTUR. Nem kételkedtem soha bennetek.

De most megáldjon Isten, menjetek:

ESTEBAN. Hé, énekeljük el még, nosza hát,
A felköszöntő utolsó szakát.

É N E K :

Jertek mind elébe,
Meghajolva mélyen,
Éljen a nagy komtur,
Fernan Gómez éljen!

(Mind el, a komtur visszatartja Laurenciát és Pascualát.)

KOMTUR. Hollá, ti ketten! Mig a többi elmegy,
Ti várjátok még.

LAURENCIA. Mit kíván kegyelmed?

KOMTUR. Kosarat adtál nékem! Kosarat!

Azt hitted, az ügy ennyiben marad?

LAURENCIA Kivel beszél, Pascuala? Mivelünk?

PASCUALA. Velem ugyan nem! Fordulj meg, gyerünk.

KOMTUR. Veled beszélek, kis vadóc. Az ám,

Meg ezzel itt. Hadd látom, igazán

Jobbágyok vagytok-e s én uratok?

PASCUALA. Van, amiben szót mégse fogadok
S nem fogad ő sem.

KOMTUR. Rajta, jöjjetek

Házamba. Semmi ok, hogy féljete.

Szolgáim vannak s vendégeim itt.

LAURENCIA. Ha a bíró is bemegy egy kicsit,

Vele, apámmal, szívesen megyünk be.

De...

KOMTUR. Flores!

KOMTUR. Tessék?

KOMTUR. Mi jut az eszükbe,

Hogy tétovázna? Micsoda dolog,

Nem tenni meg, mit én parancsolok?

FLORES. Gyertek no!

LAURENCIA. Rángatsz? Hé! Megjárom ezzel!

FLORES. Ne legyetek oly ostobák!

PASCUALA. Eressz el!

FLORES. Azért hív csak, hogy megmutassa nektek

A hadizsákmányt. Bátran bemehettek.

KOMTUR (halkan Ortunóhoz).

Ha bejöttek, a kaput csukd be, zárra!

(Bemegy a házba.)

LAURENCIA. Hagyj menni minket, Flores, valahára.

ORTUNO. Nagy csoda volna, ha a rakomány

Portéka közt nem akadt volna lány.

PASCUALA. Állj, vagy rikoltok egy szörnyű nagyot!

FLORES. Hitemre mondom, hogy torkig vagyok.

LAURENCIA. Hogy annyi hussal be nem érheti

Gazdátok!

ORTUNO. A tiétek kell neki.

LAURENCIA. Vigyázz, a gyomrát ne repessze ki.

(A két leány futva el.)

FLORES. Szépen vagyunk! Oh jaj, szegény fejünk,

Ha bemegyünk s a két lány nincs velünk!
Nincs a magunkfélének könnyű dolga.
ORTUNO. Sokat kell nyelni annak, aki szolgál.
Vagy minden héten új gazdát keres,
Vagy tűri azt, mit tűrni köteles.

3. KÉP.

Királyi palota Medina del Campoban.
Ferdinánd király, Izabella királyné, Manrique
és néhány úr.

IZABELLA. Kár volna bármit is félvállra venni.
Amit lehet, meg kell sietve tenni.
A bajt, amellyel Alfonz fenyeget,
Nyakunkra hozva még egy sereget,
Nem orvosolni, megelőzni kell,
Célunk akármily áron érjük el.

FERDINÁND. Nekem Navarra biztos. Aragon
Erőiben is bizhatom vakon.
Csupán a még kétes Kasztiliát
Kell úgy kezelni s úgy szervezni át,
Hogy idevonjuk azt is táborunkba.
Már el is kezdtem s jól halad a munka.

IZABELLA. S én biztosítom te-felségedet,
Hogy a sikerre csak ez út vezet.

MANRIQUE. Két esküdt áll künn: Ciudad Real
Tanácsa kéri, hogy fogadja őket
Felségtek.

FERDINÁND. Engedd be az urakat.

(Ciudad Real két tanácsura belép.)

I. TANACSUR. Katolikus királyunk, Ferdinánd,

Kit maga Isten küldött Aragonnak
S Kasztiliának, hogy mindannyiunk
Istápolója légy és támasza,
Alattvalói hűséggel könyörgünk
Hozzád királyi pártfogásodért.
Sokat köszönhet városunk neked,
Ki elhalmoztad minden jóval azt;
De a szerencse fordult s mostoha
Végzése tőlünk mindent elrabolt.
Rodrige Tellez, ifju bajnoka
S nagymestere a Calatrava-Rendnek,
Hogy Rendje hírét s javait növelje,
Nagyszámu haddal városunkra tört.
Mi eltökélten, bátran ellenálltunk
A tulerőnek, úgyhogy vérpatak
Öntötte el a város sáncait.
Végtére mégis győzött. Győznie
Kellett, mert nemcsak katonája volt több,
Hanem tanáccsal, haddal és tudással
Mellette ott állt Fernán Gómez is.
Ha gyors segítség nem jön, ő, a komtur
Lesz városunknak kegýura, mitől
Az Isten óvjon!

FERDINÁND. Hol van most a komtur?

I. TANACSUR. Az ostrom után falujába ment,

Fuente Ovejúnába, ahol
Kastélya van s kegýuri birtoka.
Alattvalóit ott, elmondanunk

Nehéz, mi módon gyötri és zsarolja
A zsarnok önkény minden eszközével.

FERDINÁND. Van hadvezértek?

II. TANÁCSUR.

Nincsen, jó uram.

Aki nemes csak városunkban élt,
Meghalt, fogoly lett vagy megsebesült.

IZABELLA. Habozni itt egy percig sem szabad,

Ha nem akarjuk, hogy a vakmerő
Ellent a most még hiányzó erő

Legyőzhetetlen táborra növessze.

A portugál nincs tőlünk most se messze,

S ha felhasználva a nyitott kaput,

Estremadura síkságára jut,

Országaink eláraszthatja könnyen,

Hogy vérben fognak fuldokolni s könnyben.

FERDINÁND. Indulj azonnal, Don Manrique, két

Századdal utnak, gyors rajtaütéssel

Támadj az ellenségre és ne engedd

Egy pillanatra fellélekzeni.

Córdoba grófja is menjen veled,

Kit a világ rég ismer és magasztal,

Mint hadvezért és bátor katonát.

Nem gondolom, hogy mai helyzetünk

Különb megoldást engedne nekünk.

MANRIQUE. Az elhatározás rád vall, királyom.

Bizton hiszem, hogy helyemet megállom

S közeledését meggátolhatom

A viharnek, ha el nem fogy napom.

IZABELLA. Ha ily vezérrel indul el a had,

Nem félek, hogy a siker elmarad.

4. KÉP.

Erdei tisztás Fuente Ovejuna határában.

Laurencia és Frondoso.

LAURENCIA. Ruhám félig kifacsartan

Hagytam hátra a pataknál,
Hogy előled meneküljek,
Nem akarva a sületlen
Szóbeszédnek tápot adni.
De hiába már, Frondoso,
Egyre jár a falu szája,
S akinek van szeme, látja,
Hogy utánam így bolondulsz.
S mert legénynek, semmi kétség,
Nem vagy épp a legutolsó,
És alakra, hetykeségre
Senkisem tesz túl terajta,
Nincs falunkban lány vagy asszony,
Ki ne volna biztos abban,
Hogy maholnap kézfogónkat
Ünnepeljük, te meg én.
Várva várják a napot már,
Hogy a kántor kihirdessen
S Ovejuna ifju párja
Lakzit üljön valahára.
Nékem ez mind bosszuság csak,
Mert fejemben soha eddig
Nem forgattam ilyen tervet,
S bár a jó mód, tudom, felvet
S tele nálad kamra, pajta,

Nem tünődtem soha rajta,
Soha álmom nem zavarta.

FRONDOSO. Laurencia, közönyöddel

Pusztulásba döntesz engem:

Látni vágylak téged egyre,

De halálom, hogyha hallak.

Ha tudod, hogy nőül birni

Téged leghőbb óhajom,

Amit adsz, rossz jutalom.

LAURENCIA. Más jutalmat hasztalan vársz.

FRONDOSO. Hogy maradhatsz ily hideg,

Látva, hogy vergődöm érted

És hogy érted viva harcom,

Alig eszem, iszom, alszom?

Rejthet ennyi rosszaságot

Ez az édes angyalarc?

Érzem, meg kell tébolyodnom.

LAURENCIA. Kérdezd meg a papot egyszer,

Nincs-e téboly ellen egy szer?

FRONDOSO. Van, de tőled kaphatom csak.

Ha mi ketten, miután

A templomban összeadtak,

Mint galambok, gőgicsélnénk,

Csókolódnánk, vigan élnénk. . .

LAURENCIA. Juan urnak, jó apádnak

Mondd el ezt, mert bár valódi

Szerelemmel nem szeretlek,

Érzek egyet-mást irántad. . .

(Nyilvessző süvit el mellettük.)

FRONDOSO. Uram Isten: ez a komtur.

LAURENCIA. Őzre célzott biztosan.

Bujj el itt a fák mögött.

FRONDOSO. Féltekenység kinja mardos. (EL)

KOMTUR (belép). Egy riadt őz kergetése

Közben ily szép vadra lelni,

Ily nemesre, nem csekélység.

LAURENCIA. Megpihentem egy kevéskét

Ruhamosás közben itt;

Most, ha nincsen ellenedre,

Visszamennék a patakhöz.

KOMTUR. Szép leányzó, kellemedre

Mely az Égnek adománya,

Ráhazudtol e konokság.

De ha máskor sikerült is

Ostromomnak ellenállnod,

Egérutat nyerve mindig,

Ez a titkát jól megőrző

Tisztás kedvez most ügyemnek.

Nem lehetsz az egyedüli,

Aki sorsát elkerüli,

Urát góggal megveti

S udvarlását neveti.

Nincs előtted elég példa?

Nem volt nekem könnyű préda

A rátarti és negédes

Violanta vagy Mercedes,

Bár napokkal azelőtt

Vette csak el férje őt?

LAURENCIA. A sikernek utja járt ut

Volt, uram, mindkét esetben;
Nem te voltál a legelső,
Kit kegyével boldogított
Violanta és Mercedes.
Menj csak, menj vadászni, komtur,
Mert ha rajtad a keresztnem
Diszelegne, a sötétség
Ördögének tartanálak,
Ugy sokallom zaklatásod.

KOMTUR. Untat már e sok badarság!
Hadd pihenjen itt az ijj! (Leteszi ijját kezéből.)
Két kezemmel mutatom meg,
Hogy szokik le egy leány az
Ostoba pipeskedésről.

LAURENCIA. Mit? Reám törsz? Nem vagy ésnél?

(Fronodoso előlép és felveszi az ijját.)

KOMTUR. Kár szabódnod!

FRONDOSO. Én az ijjat

Felveszem, de Istenemre,

Nem azért, hogy vállra vessem.

KOMTUR. Ellenállnod céltalan,

Jobb, ha engedsz!

LAURENCIA. Hah! Segítség!

KOMTUR. Senki sincsen itt, ne félj!

FRONDOSO. Uram, komtur, kérve kérek,

Hagyd a lányt, hogy elmehessen,

Mert ha méltó haragomban

Melled ellen szegzem ezt,

Hasztalan rajt' a kereszt,
Vissza engem nem ijeszt.

KOMTUR. Rühes eb...

FRONDOSO. Ki itt eb? Én nem.

Fuss, Laurencia.

LAURENCIA. Frondoso,

Jól ügyelj rá, mit teszel.

FRONDOSO. Menj. (Laurencia el.)

KOMTUR. Én bolond, ki kardomat

Nem csatoltam derekamra,

Hogy míg vadat kergetek,

Ne botoljam benne meg!

FRONDOSO. Vissza, komtur! Ha megrántom

Ezt a vesszőt, veszve vagy.

KOMTUR. Elszaladt már. — Hé, gazember,

Add az ijjat ide rögtön.

Hallod?

FRONDOSO. Hogyne! Hogy belém lőjj!

Van eszemben! És jegyezd meg,

A szerelmes mind süket,

Fittyet hány minden veszélynek,

Sohse hallja, mit beszélnek.

KOMTUR. Én, ki annyi ütközetben

Bátran álltam, egy paraszttól

Futamodjam meg? Haramja,

Rajta, lőjj! Én, a lovag,

Kész vagyok megvívni véled.

FRONDOSO. Semmi szükség rá. Parasztok

Közt nem dívik az ilyesmi

S én paraszti helyzetemnél

Többre, jobbra sohse vágytam.
De mivelhogy nem szeretnék
Ilyen ifjan sirba szállni,
Ezt az ijjat elviszem. (El.)

KOMTUR. Csuf kaland volt! De a sértést
S elpackázott pásztorórám
Drágán fogja megfizetni!
Oh hogy páros viadalban
Nem küzdhetek a gaz ellen!
Engem ugyse, hogy restellem!

FÜGGÖNY.

MÁSODIK FELVONÁS

1. KÉP.

Fuente Ovejuna piactere. A községháza bejárata előtt
a padon ül Esteban és Juan.

ESTEBAN. Nem, több gabonát nem engedhetünk ki a
községből. Tartsuk itt a magtárakban. Rossz idők
járnak, az időjósok silány termést emlegetnek.

JUAN. Nem sokat tartok róluk. Hányszor jósolgatják,
hogy a juhokba júniusra beleesik a métely, a vetést
pedig elveri a jég. Mikor aztán eljön a nyár és a
jóság békén legelész tovább, a kalász is derekasan
nyujtogatja a fejét, egyszerre csak azt halljuk tő-
lük, hogy megvult a vész is, a jég is, csak éppen
nem itt nálunk, hanem az Isten háta mögött vala-
hol Erdélyben.

ESTEBAN. Lehet, hogy így is van. De az már nem a
mi bajunk. Mi csak azzal törődünk, hogy nálunk
ne legyen inség. A komtur persze minden szem éle-
tet elvitetne tőlünk, hogy a városban busás haszon-
nal adjon tul rajta. Nem elég, hogy ő meg a katonái

mindent felesznek, amit kapnak és amit elvesznek tőlünk.

(Esküdt és Leonelo jönnek.)

ESKÜDT. Látod, nem mi vagyunk az elsők a Füllentőn.

— Adjon Isten, bíró uraim.

ESTEBAN, JUAN. Fogadj Isten.

ESKÜDT. Ismeritek a sógorom fiát, Leonelót. Salamancában tanul, ma jött haza vakációra.

ESTEBAN. Ismerjük, hogyne.

JUAN. Na, öcsém, mi ujság a híres neves Salamancában? Remélem, nem hoztál szégyent a falunkra és alaposan megtömted a fejed tudománnyal.

LEONELO. Iparkodtam megtanulni, amit lehetett.

ESKÜDT. Most, hogy kitalálták a könyvnyomtatást, mindenki könnyű szerrel tudós ember hírébe kerülhet.

LEONELO. Sokról, akit annak hittek, éppen ennél fogva derült ki, hogy tudatlan. Mert most, hogy kedvére közölheti gondolatait a világgal, mindenki megállapíthatja róluk, hogy vajmi keveset érnek.

ESTEBAN. Azért ne szóljuk le a könyvnyomtatást. Derék mesterség az és sok jó gondolatot megóv attól, hogy elmerüljön az idő sodrában.

LEONELO. Eszem ágában sincs, hogy leszóljam, bíró uram. Bizonyos, hogy a világ sokat köszönhet ama Gutenberg mesternek, aki most vagy husz éve Mainz városában rátalált a dolog nyitjára. Nem vitatom, hogy jeles férfiú volt. De ha megnézzük, mi mindegyikre használják ezt a szép mesterséget, bizony

elszörnyed az ember és idestova már attól is borsózik a háta, ha cégéren lát írást. Mert könyvnyomtatás ide, könyvnyomtatás oda, azért még nem született századunkban sem új Szent Jeromos, sem új Szent Ágoston.

JUAN. Már az igaz, öcsém. Üljetek le hozzánk.

ESKÜDT (leül.) Mit hallani a komturról, azóta, hogy szegény Laurencia majdnem megjárta vele?

JUAN. Bizony, gyalázatos dolog, amit művel.

LEONELO. Nem lehetne ezt a zsarnokot móresre tanítani?

ESKÜDT. Legjobban azt szeretném látni, hogy ott lóg azon az olajfán, ni!

(Jön házából a komtur, vele Flores és Ortuno.)

KOMTUR. Adjon Isten, emberek.

ESKÜDT. Oh, a komtur!

KOMTUR. Üljetek

Csak tovább.

ESTEBAN. Mig te-kegyelmed

Van velünk, nem ülhetünk.

Állva is jó minekünk.

KOMTUR. Megmondottam, üljetek le.

ESTEBAN. Aki másnak meg nem adja,

Ami azt megilleti,

Ne csodálja, hogyha jussát

Az sem adja ki neki.

KOMTUR. Jövök egy kis csevegésre.

ESTEBAN. Hogy szolgál az új agár?

KOMTUR. Szó se róla, nemes állat,

Szolganépem közt csodálat
 Tárgya máris fürgesége.
 Sok vadnak lesz szörnyü vége.
 ESTEBAN. Nem akadsz külön futóra.
 A zshivány, ha tetten érték,
 Vagy a tolvaj, ha megszeppen,
 Nem fut nála sebesebben.
 KOMTUR. Igaz, erről jut eszembe —
 Azt szeretném, ha elérnem
 Segitenél egy vadat,
 Mely előlem rég szalad.
 ESTEBAN. Örömet. Hol az a vad?
 KOMTUR. Laurencia az, a lányod.
 ESTEBAN. Az én lányom?
 KOMTUR. Az bizony.
 ESTEBAN. Érdemes egy pór leánya
 Arra, hogy te járj utána?
 KOMTUR. Ez. biró, nem a te dolgod.
 Te elég, ha jól lehordod.
 ESTEBAN. Hordjam őt le? Mért, uram?
 KOMTUR. Borsot tört orrom alá.
 Szerencsésnek vallaná
 Magát minden más leány,
 Hogyha megóhajtanám.
 ESTEBAN. Ha ezt tenné, rosszat tenne. —
 Hogy telhetik kedved benne,
 Hogy így megsérted falunkat,
 Lányainkat és magunkat?
 KOMTUR. Ez a paraszt nagyon untat;
 Adj neki, ha teheted,

Flores, egy-két kötetet

A jó Aristotelestől —

Nála is az etika

A fő vesszőparipa.

ESTEBAN. Ovejunát egyszerű nép

Lakja csak, de annak is van,

Tudhatod, becsülete.

Állj ki védelmére te,

Kegyura, s ne épp te vedd el

Tőle csunya beszédeddel.

LEONELO. Hogy ilyent kell hallanom!

Minden szava rágalom!

KOMTUR. Te is, esküdt, sértve érzed

Magad?

ESKÜDT. Én is, komtur, én is,

Mert Fuente Ovejuna

Becsülete az enyém is.

KOMTUR. Ej no, látom, lovagi

Társaságba keveredtem,

Hol egy ember sincs, aki

Ne duskálna becsületben.

ESKÜDT. Nem egy ember tüzte már

E keresztet kebelére,

Kinek, komtur, a miénknél

Semmivel sem jobb a vére.

KOMTUR. S az enyémmel keveredni

E dicső vér tisztaságán

Még foltot is ejtene?

Nem tudom, így értsem-e?

JUAN. Nincs, mit a bűn be nem szennyez.

KOMTUR. Adta ostoba parasztja!
Ily golyhók közt kell, hogy éljek!
Bezzeg a nagyvárosokban
Boldogok az uri férjek,
Ha nejükre kedvem szottyán.

ESTEBAN. Ezt nehéz lesz elhitetned.
Egy az Isten itt, meg ottan.

KOMTUR (magánkivül.) Takarodjon valamennyi!

ESTEBAN. Jobb is innen hazamenni.

KOMTUR. Meg ne lássak egy parasztot
Itt a téren!

JUAN. Indulunk már!

KOMTUR. De nem ám így, csapatostul!
Mind külön megy haza — értjük?

LEONELO. Egek! És ezt türitek?

ESTEBAN. Megyek — Isten veletek!

(Az emberek elszélednek.)

FLORES. Eloszoltak — csillapodjál.

KOMTUR. Az egész raj összeröfönt
Volna, hogy hátam mögött
Pártot üssön.

ORTUNO. Légy türelmes.

KOMTUR. Azt se hittem vón' soha,
Hogy türelmem ekkora.
Mit hisz ez a csürhe rólam?

ORTUNO. Rossz néven vették a sértést.

KOMTUR. Sohse tudtam, hogy a jó nép
Ily érzékeny. Gaz parasztok!

Velem maguk összemérni

Hogy merészlik?

FLORES. Nem merészlik.

KOMTUR. Hát a fickó, aki tőlem

Ijjam lopta el, hová lett?

Hagyjam azt is elszaladni?

FLORES. Tegnap este egy legény állt

Laurencia ablakánál.

Külsejéről Frondosónak

Néztem őt, az istenadtát

S olyat vágtam a fejére,

Hogy mig él, el nem felejtí.

KOMTUR. Hát Frondoso maga hol van?

FLORES. Itt csatangol a vidéken.

KOMTUR. A bitang, ki életemre

Tört? Ez aztán vakmerőség!

FLORES. Vigan él hal és madár,

Bár halásznak horga vár

És kelepce rája már.

KOMTUR. Adta rongyos sihederje!

Rászegezni ilyen merje

Fegyverét egy kapitányra,

Kinek neve Cordovának

S Granadának réme volt!

Vége, Flores, a világnak!

FLORES. Csak szerelme önthetett

Bele ennyi bátorságot.

ORTUNO. Ráfizet még, majd meglátod.

KOMTUR. Erőt vettem magamon,

Hogy az egész falu népét

Ne hányassam kard élére,
Mig eljő az alkalom
S magam megbosszulhatom. —
Jó, elég! Mit mond Pascuala?

FLORES. Most készül a lakzijára,
Mert jegyes, azt üzeni.

KOMTUR. Hát Olalla?

ORTUNO. Cifra választ

Hoztunk neked tőle mi.

KOMTUR. Agyafurt nő! Mi a válasz?

ORTUNO. Hogy a férje napok óta
Szörnyen őrzi, mert a multkor
Rajtacsipte, mikor éppen
Odamentem leveleddel.
Várj azért ez egyszer keddig
És tiéd lesz, ahogy eddig.

KOMTUR. Ez okos beszéd, hitemre!
Szóval a paraszt vigyáz rá?

ORTUNO. Nagyon is! Mint Argus, őrzi.

KOMTUR. Hát Inesnél mi az ujság?

FLORES. Antonio jegyesénél?

KOMTUR. Ugy van, annál.

FLORES. Kész örömmel

Áll, ha kell, szolgálatodra.
Lenn a kertben társalogtam
Vele; néked is, ha hozzá
Tartasz, arra kell kerülnöd.

KOMTUR. Hej, ha tudná a fehérnép,
Hogy kegye batkát sem ér,

Ha az ember egyet füttyent
S hamarjában célhoz ér.

(Egy katona jön.)

KATONA. Hol találom meg a komtur?

ORTUNO. Vak vagy, ember? Hiszen itt áll.

KATONA. Fernan Gomez, vesd le zöld süveged,

Jó sisakod kell, hogy fejedre tedd,

S zubbony helyett takarja derekad

Páncél. Córdoba grófja s Szent Jakab .

Nagymestere a királyné nevében

Ciudad-Realt ostromolja éppen.

Rendednek ifju nagymestere már

Csak üggyel-bajjal tartja és a vár,

Melyért a Rend oly véresen s vitézül

Küzdött, magát immár megadni készül.

Bástyáiról lenézve, Aragon

Cimere fénylik már a pajzsokon

S Kasztiliának oroszlánja. Bár

Nagymesterünk felmentő hadra vár

A portugáltól még, jó lesz neki,

Ha puszta életét megmentheti.

Szállj hát nyeregbe, komtur, és neved

Szörnyü, hírével tán elűzheted

Az ostromlókat még Kasztiliába.

Ha nem sietsz, minden remény hiába.

KOMTUR. Elég, ne folytasd. — Ortuno, fuvasd meg

A kürtöt itt s a többi tereken.

Hány katonám van?

ORTUNO. Ötven, kereken.

KOMTUR. Mind készen álljon, és ha meghagyom,
Nyeregbe mind.

KATONA. Ha nem sietsz nagyon,
A koronáé Ciudad-Real.

KOMTUR. Ne félj te attól! Gómez résen áll.

2. KÉP.

Erdei tisztás Fuente Ovejuna határában.
Mengo, Laurencia és Pascuala futva jönnek.

LAURENCIA. El ne mozdulj egy tapodtat
Oldalunk mellől, maradj itt
Pascualával és velem.

MENGO. Mért e szörnyű félelem?

PASCUALA. Nem szeretnénk egymagunkban,
Férfi nélkül itt az erdőn
A komturba botlani.

MENGO. Istenem, hogy ki nem súvad
A világból ez a dúvad!

LAURENCIA. Senkinek nincs tőle nyugta.
Oh, hogy ránk az átkozott
Mennyi bút és bajt hozott!

MENGO. Hej, ha mennykő hullna rá,
Hogy halálra sujtaná!

LAURENCIA. Mint a méreg, pusztít és öl,
Mint a dögvész, dul falunkban
S nincs előle menekülés.

MENGO. Hallom éppen, hogy Frondoso,
Itt az erdőn járva nemrég,

Hogy kimentsen a kezéből,
Rászegezte fegyverét.

LAURENCIA. Én, Mengo, a férfiakkal
Nem törődtem semmit eddig,
De mióta ezt megértem,
Másképp látom én is őket.
Fronodoso hőstette megnyert,
S rettegek, hogy életébe
Ne kerüljön.

MENGO. Nem maradhat
Semmiképen itt falunkban.

LAURENCIA. Váltig ettől óvom én is,
Bárha szivem vérzik érte,
Hanem ő a jótanácsra
Megvetéssel és haraggal
Válaszol csak, míg a komtur
A legelső fára készül
Felkötteni: megfogadta.

PASCUALA. Bár akadna ő hurokra!

MENGO. Többet ér egy jó darab kő.
Most is itt van egy zsebemben.
Ez, ha véle meghajítom,
Összezuzza koponyáját.
Nebolondozzékazur sém
Volt pogányabb e pogánynál.

LAURENCIA. Nyilván Nebukadonózozt
Gondolod: mert az pogány volt.

MENGO. Jó, hát Nepukkadjonsógor —
Én biz a történelemhez
Nem konyitok: hanem egyet

Mondhatok: bárhoggy nevezték,
Fernan Gómez tultesz rajta.
Azt hiszem, nem született még
Ily vadállat a világra.

PASCUALA. Nem is asszony, tigris szülte
S lelket tőle nem kapott,
Csak emberi alakot.

(Jacinta futva jön.)

JACINTA. Védjete meg, oh, ha Istent
Ismertek s él szivetekben
A barátság.

LAURENCIA. Hogyne élne.
De mi baj van hát, Jacinta?

PASCUALA. Jó barátnőd voltam mindig.

LAURENCIA. Én is, ő is kész örömmel
Segitünk, csak mondd, mi baj van?

JACINTA. Fernan Gomez két lakája
Ciudad-Realba tartva,
Kardnál inkább a gonoszság
Fegyverével vértetetzen
Üldözőbe vett, hogy engem
Gazdájukhoz vigyenek
S prédájává tegyenek.

LAURENCIA Akkor hát az Ég segítsen,
Mert ha veled ezt csinálja,
Rám nagyobb baj várna nála. (Gyorsan el.)

PASCUALA. Harcba szálljak vele, mintha
Férfi volnék? Nem, Jacinta! (Gyorsan el.)

MENGO. Én azonban az vagyok,

Annak hivnak legalább is.

Ide mellém, szép Jacinta.

JACINTA. Fegyvered van?

MENGO. Nincsen annál

Jobb a földön.

JACINTA. Bár ne volna!

MENGO. Látod ezt a sok követ?

(Flores és Ortuno jön.)

FLORES. Elszaladhatsz, azt remélted?

JACINTA. Mengo! Végem!

MENGO. Uraim,

Mi szegény földművelő nép...

ORTUNO. Hát neked mi jut eszedbe?

Azt hiszed megvédheted? Te?

MENGO. Esdő szóval megkísérlem.

Ez az asszony rokonom,

Ha szabad, hát pártolom.

FLORES. Pusztulj innen, vagy ledőflek!

MENGO. Beste lelke! Ha feltámad

Bennem a düh s parittyámat

Derekamról leveszem,

Drágán adom életem!

(Komtur jön.)

KOMTUR. Ilyen hitvány söpredékért

Szálljak én le a nyeregből!

Mi van itt?

FLORES. A falu népe,

Melyet a kipusztításra

Aljas volta rég megérlelt
S csak azért él, mert te tűröd,
Packázni mer híveiddel.

MENGO. Nagyuram, ha az igazság
Üldözése száналommal
Töltsi lelked el, torold meg
Két poroszlód tulkapását,
Kik nevedben e szegény nőt,
Pór szülőknek ivadékát
Erőszakkal elrabolták,
S nékem adj rá engedélyt, hogy
Elkísérjem otthonába,
Ahol apja s férje várja.

KOMTUR. Megadom az engedélyt —
De nem erre, hanem arra,
Hogy azonmód kiutalják
Szemtelenséged jutalmát.
A parittyát ide!

MENGO. Komtur!

KOMTUR. Két kezed ezzel kötözzé
Ortuno és Flores össze!

MENGO. Igazságot így szolgáltatatsz?

KOMTUR. Mit hisz rólam Ovejuna,
Ez az egész fránya pórhad!

MENGO. Tettünk, uram, bármi rosszat
Én s a község ellened?

FLORES. Vágjam tüstént darabokra?

KOMTUR. Nem, ne szennyezd kardodat be,
Jobb helyen lesz arra szükség.

ORTUNO. Mit parancsolsz hát?

KOMTUR.

Vigyétek

Öt az erdő sűrűjébe,
Kötözzétek egy fatörzshöz
S a ruhát lerántva róla,
Püfföljétek kantárszíjjal...

MENGO. Nem lehetsz ily szívtelen,
Hisz lovag vagy... Kegyelem!

KOMTUR. Csattogjon a kantár szára,
Mikor lecsap a kutyára!

MENGO. Egek! Ennyi förtelem
Hogy maradhat bosszulatlan?

(Flores és Ortuno kihurcolják.)

KOMTUR. Hát te, lelkem, mért szaladsz úgy?

Nem tetszik nemes személyem?

Inkább kapsz egy póri férjen?

JACINTA. Így adod hát vissza nékem

Meggyalázott tisztességem,

Mit galádul elraboltak,

Mikor hozzád elhurcoltak!

Nékem rozzant kalyibámban

Otthon tisztos ősz apám van,

Kinek, bárha rangja nincs,

A becsület drága kincs.

KOMTUR. Hagyd a bárgyu jajgatást,

Az se tesz rám több hatást,

Mint a póri szemtelenség.

Ragadd meg a jószerencsét

S légy azon, hogy szeretőddel

Szép szeliden bánj.

JACINTA.

Kivel?

KOMTUR. Magam értem.

JACINTA.

Fernan Gómez,

Jól gondold meg, mit teszel.

KOMTUR (szünet után.) Mondok egyet... Meggondol-
[tam.

Nem kell mégse enyém lenned,
Málhásnépem fogja benned
Kedvét lelteni.

JACINTA. Nincs a földön

Hatalom, mely arra birna,
Hogy becsület nélkül éljek,
Nincs a földön hatalom!

KOMTUR. Eleget hallottam, indulj!

JACINTA. Irgalom!

KOMTUR. Nincs irgalom!

JACINTA. Én ott fönn vagy idelelni
Bosszulómat meglelem!

3. KÉP.

Esteban háza, tágas szoba,
Laurencia, Frondoso.

LAURENCIA. Ide mertél jönni hozzánk?

Hátha egyszer rajtavesztesz?

FRONDOSO. Hogy szerelmem igazoljam,

Száz veszéllyel szembeszállnék.

Fönn a dombon állva, láttam,

Hogy a komtur s katonái

Elvonultak a vidékről.

Adja Isten, hogy kerüljön
Oda, honnan vissza nincs út.

LAURENCIA. Csitt, ne átkozd el! Mesélik,
Legtovább az él, akit sok
Ember óhajt halva látni.

FRONDOSO. Ha ez így van, éljen inkább
Ezer évig, azt kívánom.
Most azonban azt szeretném,
Laurencia, tudni tőled:
Megszólalt-e végre szived?
Kész vagy-e már viszonzni
Mérhetetlen nagy szerelmem?
Jól tudod, a falu régen
Várja már, hogy egybekeljünk,
S minden ember ámul-bámul,
Hogy menyegzőnk egyre késik.
Hagyj fel a rátarti daccal,
Ne fordítsd el a szemed,
Mondj igent vagy mondj nemet.

LAURENCIA. Hát ha így van, én falunknak
és neked ezt felelem:
Össze fogunk házasodni,
Én veled és te velem.

FRONDOSO. Oh, e szótól újra élek —
Hála néked, drága lélek.

LAURENCIA. Szép szavakra semmi szükség,
Az a fontos, hogy apámnak
Értésére add a dolgot,
Hogy legyen meg, ami illik.

(Az ablak alatt elmenőkre.)

Itt jön éppen bácsikámmal.
Mielőtt belépnek, egy szót
Mondok még, egy kurtát, néked:
Megbecsüld ám feleséged!

FRONDOSO. Mig csak élek, megbecsülöm,
Isten engem úgy segéljen!

LAURENCIA. Ül le most itt egyelőre.

(Fronoso visszahuzódik a háttér egyik sarkába,
Laurencia el, Esteban és Esküdt jönnek.)

ESTEBAN. Egyre türhetetlenebbül

Kezd a komtur bänni vélünk.

Nincs, kit fel ne háboritna

Ennyi gőg és zsarnok önkény.

Most is annyi szörnyüséget

Követett el, hogy nehéz csak

Felsorolni is; Jacinta

Járta meg legszomorubban.

ESKÜDT. Katolikus Izabella,

Kit e néven ismer immár

Spanyolország, hős urával,

Ferdinánddal, nemsokára

Leveszi a nép nyakáról

E garázda kiskirályok

Türhetetlen sulyu jármát.

Santiago maga támad

Ciudad-Realra büszke

Paripáján, hogy elűzze

A bitorlót városából.

Én is a királyi párnak

Titkon őrzöm címerét már,
S az lesz a legszebb napom,
Mikor kiakaszthatom.
De Jacintán, sajna, mindez
Nem segít már. Tiszta szivből
Szánom ezt a hü, derék nőt.

ESTEBAN. Van egyéb is. Katonái
Mengót kékre-zöldre verték.

ESKÜDT. Láttam már az istenadtát:
Nem tudom, ha tul is élte,
Ennyi szörnyü ütleget
Kiheverni hogy lehet.

ESTEBAN. Hagyd, ne folytasd, hisz a vér is
Forr eremben hallatára.
A birói bot kezemben
Mire szolgál, hogyha fennen
Hordja homlokát a gazság
S tür és szenved az igazság?

ESKÜDT. A te bünöd, hogy a komtur
Tombol, örjög és a szolgálak
Nemkülönben azt cselekszik,
Mit uruktól látnak?

ESTEBAN. Azt ök!
Néhány napja lenn a völgyben
Lelte Pedro feleségét,
Meggyalázta a szegény nőt,
Azután egy csürhe szolgát
Szabadított rá. S mi tétlen
Türjük ezt a szörnyüséget!

ESKÜDT. Szentigaz!

ESTEBAN. De csitt, ki van még

A szobában itt kívülünk?

FRONDOSO (előlép.) Én, uram, ha nem haragszol,
Hogy hivatlan idejöttem.

ESTEBAN. Te, Frondoso? És hivatlan?

Bíróársam gyermekének

Mindig nyitva lesz e porta.

Én előttem növekedtél,

S ki a pöttöm kisfiucskát

Ugy szerettem, mért ne volnék

Éppoly nyájas szívvel hozzád

Most, mikor már férfi lettél?

FRONDOSO. Bátorító kedvességed

Késztet arra, hogy közöljem.

Jöttöm célját, jó uram.

ESTEBAN. Rajta csak, ne himezz-hámozz,

Mondd ki bátran, hogy a komtur,

Fernan Gómez, az az örült,

Görbe szemmel néz reád.

FRONDOSO. Ez igaz, sőt pár nap óta

Életem sem biztos tőle.

Futnom, bujnom kell előle.

De nem jöttem most evégett,

Másért unszolt látni téged

Kalauzom, a tisztos szándék,

S amit kérek, nagy ajándék.

Hadd mondok ki kereken:

Laurenciát szeretem,

Arra kérlek hát, hogy add
Nőül hozzám lányodat,

ESTEBAN. Boldogsággal és örömmel

Tölts lelkem el, Frondoso,
Hogy az apa legfőbb kincsét,
Házam fényét és reményét
Ily kezekre bízhatom.

Hálát adok az Egeknek,
Hogy betöltik óhajom.
De előbb még, úgy kívánja
Illem és jog, hogy a tervet
Jó apáddal is közöljük.

Csak ha ő is egyetért,
Akkor jöhetsz nejedért.

ESKÜDT. Azt hiszem, jó lenne, bíró,

Megkérdezni a leányt is,
Hátha — mit nem gondolok —
Nincs inyére a dolog.

ESTEBAN. Nem aggódom emiatt én,

Mielőtt ez idejött,
Megbeszéltek, megvitattak
Mindent ők egymás között.
Most talán a hozományról
Ejtenénk egy kurta szót.
Azt is adok valamennyit,
Ha nem is egy milliót.

FRONDOSO. Tedd az egész hozományt el,

Énnekem csak a leány kell.

ESKÜDT. Ez aztán a ritka vő,

Akinek a nő a fő.

ESTEBAN. Hát ha így van, én se bánom.

Megkérdezzük a leányom.

FRONDOSO. Helyes! Láttuk már elégszer,

Nem visz jóra semmi kényszer.

ESTEBAN. Laurencia! Jer!

LAURENCIA (kilép.) Apám!

ESTEBAN. Egy kérdésem volna. (A többiekhez.) Lám,

Milyen gyorsan megjelent!

Laurencia, azt szeretnők

Tudni tőled — gyere félre! —

Jó házasság-e szerinted,

Ha barátnőd, Leonarda

Frondosóhoz megy. kinél

Ovejuna falujában

Különb legény egy sem él...

LAURENCIA. Leonardát férjhez adják?

ESTEBAN. Dolgos, rendes nőszemély,

Frondosónak méltó párja.

LAURENCIA. Zsák a feltját megtalálja.

Soká legyen vele boldog!

ESTEBAN. Igazán? Nos, én a dolgot

Másképp látom, és a zsákhoz

Keresek egy még jobb feltot.

Leonarda jó, de csunya,

Nem hiszem, hogy Ovejuna

Lányai közt nem akad

Szebb is, jobb is: te magad!

LAURENCIA. Incselkedni, látom, tudsz még.

ESTEBAN. Szereted?

LAURENCIA. Mióta benne
 Oly nemes védőre leltem,
 Hogyha eddig csak szíveltem...

ESTEBAN. Mondjam neki, hogy igen?

LAURENCIA. Mondd bizony, de iziben.

ESTEBAN. Ugy? (A többiekhez.) No hát, 'a kulcs
 [kezemben —
 (Az esküdthöz) Nászuramhoz jöszte vélem,
 Megtaláljuk künn a téren,
 A Füllentőn.

ESKÜDT. Mehetünk.

ESTEBAN. Igaz — és a hozománnyal
 Hogy is állunk? Négyezer
 Maravédi üti markod,
 Ha e héten idetartod.

FRONDOSO. Jó uram, kérlek, ne bánts meg.
 Mondtam már, hogy semmisem kell.

ESTEBAN. Fiam, eljön a sora,
 Lehül a szív mámora,
 Akkor sinyli meg a lány,
 Hogyha nem volt hozomány.

(El az Esküdttel. Frondoso és Laurencia visszamarad.)

LAURENCIA. Megvan hát, amit kívántál.

FRONDOSO. Meg, s magamnak is talány,
 Hogyan birom elviselni
 Ezt a tenger boldogságot,
 Melyre szívem vágyva vágyott.
 Mese ez vagy költemény?
 Laurencia az enyém! (Mindketten el.)

4. KÉP.

Tér Ciudad-Real falai előtt.

Nagymester, Komtur, Flores, Ortuno, Katonák.

KOMTUR. Nincs más segítség — menekülj, uram.

NAGYMESTER. Tulgyöngé volt a várfal, és az ellen
Tulnaggy erővel törte sáncait.

KOMTUR. De életét sok harcos hagyta itt.

NAGYMESTER. S a diadalmi jelvények között

Calatravának nincs ott zászlaja,

S nélküle minden győzelem hiányos.

KOMTUR. Szép terveink, nagymester, füstbe mentek.

NAGYMESTER. Mit tehetünk a vakszerencse ellen?

Ma felel, hogy holnap földre verjen.

HANGOK (a színfalak mögött.)

Üdv Ferdinándnak! Izabella éljen!

NAGYMESTER. Hallod a harsány diadalrivalgást?

Örömtűz lobban már az ormokon

S a felmagasló tornyok ablakából

Ádáz legyőzőnk lobogója leng.

KOMTUR. De vér is ömlött érte nem kevés.

Ez örömnép félig temetés.

NAGYMESTER. Én visszatérek most Calatravába.

Élj boldogul, Fernan Gómez.

KOMTUR.

Magam

Ovejunában huzódom meg addig,

Mig eltökéled, folytatod-e harcod

A tieddel avagy Ferdinánd

Királyhoz állsz át.

NAGYMESTER. Jó — s mit eltökéltem,
Tudatni véled sietek levélben.

KOMTUR. Idő a döntés legjobb érlelője.

NAGYMESTER. S a jóreménység legfőbb temetője.
Jaj, hogy ily ifjan meggyőztek felőle!

5. KÉP.

Tisztás Fuente Ovejuna határában. Násznép. Zenészek.
Mengo, Frondoso, Laurencia, Esteban, Juan, Esküdt,
Leonelo.

ÉNEK:

Éljen a szép ifju pár,
Boldogság övezze,
A szerencse, merre jár,
Mindenütt kövesse!

MENGO. Annak, aki ezt a rigmust
Kieszelte, nem került sok
Fejtörésbe a poézis.

JUAN. Mondj te jobbat, csak azért is!

MENGO. Mondok én, ha kell, örömmel!

FRONDOSO. Azt hiszem, hogy a mi Mengónk,
Bár a vershez igen ért ő,
Ütlegekben jobb szakértő.

MENGO. Csak ne bizzuk el magunkat.
Az imént, hogy arra jártam,
Láttam is már egy poroszlót
Ténferegni lenn a völgyben,

Azt gyanitom, a komburnak...
JUAN. Ünneprontó, ne fejezd be!
Ne nevezze itt ma senki
Néven azt az átkozottat,
Ki maholnap már falunknak
Becsületén gázol át.

MENGO. Hogy a multkor katonái
Cudarul megtáncoltatták
Kantárszijuk hátamon,
Az még hagyján, s hogy a hitvány
Elkobozta jó parittyám.
De hogy egy atyámfiával,
Kit nem is kell megneveznem
S kit falunkban minden ember
Módos, tisztos férfiúnak
Ismert eddig, megittattak
Egy nagy itce medecinát,
Benne sárral, tintalével,
Ez valóban több a soknál.

ESKÜDT. Tréfa volt csak bizonyára.

MENGO. Medecinát inni tréfa?
Jómagam, ha kólikám van,
Iszom olykor egy gyűszűnyit,
Azt se éppen, mert kívánom,
De ha gyömrom nem csikar...

FRONDOSO. Mondd a rigmust, mondj hamar.
Akármilyen tarka-barka,
Lesz tán egy kis füle-farka.

MENGO. Rimbe öntött jókívánság
A jószív adója.

Mit kíván az ifju párnak
E vers faragója?
Udvarukat marhavésztől,
Földjeiket jégveréstől,
Testüket hidegleléstől,
Fogfájástól és keléstől,
Sok evéstől és kevéstől,
Lelkük minden büntevéstől

A jó Isten ójja!

LEONELO. Fűzfán termett ez a rigmus.

JUAN. Még szerencse, hogy rövid volt.

MENGO. Nékem a versfaragásról

Egyszerű a véleményem.
Voltatok már fánksütésnél?
Tésztájából a derék pék
Ki-kiszaggat egy darabkát
S bedobálja az olajba,
Mely üstjében sistereg,
Mig nem telik vele meg.
Jó kövérré sül az egyik,
Másik tészta görbe, kajla,
Nyers az egyik, másik égett,
Barna ez s az rózsaszínű.
A poéta is szerintem
Ezt cselekszi; veszi tárgyát,
Az lévén a tészta nála,
Egyre-másra hajigálja
Azután a papirosra
— Tepsijére — a kimarkolt
Verseket s hisz a sikerben.

De ha boltba jó az áru,
A vevő csak immel-ámmal,
Fanyalogva vesz belőle,
Belekóstol, leteszi,
S ki sütötte, megeszi.

ESKÜDT. Hallgass most, elég a móka,
Hagyd az ifju párt beszélni.

LAURENCIA. Add, atyám, áldásodat ránk.

JUAN. Tiszta szívből — de ki eddig
Egymagában volt atyád,
Ugy dukál, hogy én előttem
Adja Frondosóra s rád.

ESTEBAN. Én, Juan, az Istent kérem,
Hogy áldását bőven adja
Leányomra és fiadra.

FRONDOSO. Aldjatok meg mindaketten
Mindkettőnket, az a legjobb.

JUAN. Így ni — és most, mielőtt
Eljárnánk a nászi táncot,
Rajta, halljunk egy románcot.

É N E K :

Ovejuna erdejében
Fut riadtan a leány.
Calatrava jó lovagja
Megy utána szaporán.
Félve bujik a sűrűbe,
Erőt venni zavarán,
Lombok mögé menekülne,

De zörög az avar ám.
„Kár előlem futnod,
Édes, csacska lány,
Hiuzvágym áttör
Száz erőd falán.”

Jön a lovag, ott is van már,
Pironkodva, tétován
Les a lány ki, mint redőnyön,
Fája sűrű ág-bogán.
De mert Ámort fel nem tartja
Sem hegylánc, sem óceán,
Csalogató szók fakadnak
A lovagnak ajakán.
„Kár előlem futnod,
Édes, csacska lány,
Hiuzvágym áttör
Száz erőd falán.”

(A komtur, Flores és Ortuno jönnek.)

KOMTUR. A menyegzőt befejeztük.

Senki el nem moccan innen!

JUAN. Mire véljük ezt a tréfát?

Ám legyen, ha úgy kívánod.

Sorakozzunk fel, miközben

Harci diszben elvonulsz?

Ujra gyóztél? Dőre kérdés!

Hisz te mindig győzni szoktál.

FRONDOSO. Végem: Isten, most segíts meg!

LAURENCIA. Erre szökhetsz el, Frondoso.

KOMTUR. Nincs szökés! Elfogni, nyomban!

Kötözzétek meg a fickót!

JUAN. Hagyd magad tömlőcbe vinni,

Ellenállnod nem szabad.

FRONDOSO. Nem szabad? De hisz megölnek!

KOMTUR. Senkit én nem öletek meg,

Aki bünt nem követett el,

Máskülönben katonáim

Rég levágtak volna már.

Nem! Parancsom ez: vigyétek

Öt a község tömlőcébe,

Hol gaztettéért tulajdon

Apja fogja, mint bírāja,

A törvényt kiszabni rája.

PASCUALA. Uram komtur, ne felejtsd el,

Épp ma volt az esküvője.

KOMTUR. Bánom én, ha épp ma volt is!

Vagy a község oly szegény,

Hogy nincs benne más legény?

PASCUALA. Ha megbántott, légy kegyelmes,

Hisz lovag vagy.

KOMTUR. Nemcsak engem

Ért, Pascuala, ama sértés,

De dicső nagymesterünket,

Akit Isten tartson, óvjon,

S Rendje minden bajnokát is.

Nem maradhat el a példás

Büntetés hát, máskülönben

Párttűtésre bátoritnánk

Minden arra hajlamost.

Igy hát kiki hallja most,
Miről van szó voltaképen:
Ez a ficsó vak dühében
Még nem is rég egyik este
Ijjam mellemnek szegezte
S életemet fenyegette.
Mit érdemel ez a tette?

ESTEBAN. Nagyuram, ha mint apósna
Szabad érte szót emelnem,
Hadd jegyezzek meg csak ennyit:
Érthető, ha ily esetben
Szenvedélye egy szerelmest
Elragad, s mert feleségét
El akarják venni tőle,
Védelmére kél, ahogy tud.

KOMTUR. Bárgyuságot mondasz, bíró.

ESTEBAN. Jóvoltodból lettem azzá.

KOMTUR. Feleségét nem vehettem

Tőle én el, hisz nem volt az.

ESTEBAN. De akartad... S most elég!

Uj királyi pár parancsol
Most a szép Kasztiliában,
Véget ér a jogtalanság,
Mert jogaruk győzni fog,
S mit rendelnek, az a jog.
Kiskirályok fékevesztett
Kénye, csak mert nagy keresztet
Hordanak, nem lesz soká ur
S nem szolgál több gyász okául.
Hű ezentul falu, város

Nem lesz, csak a koronához,
S keresztet más ne viseljen,
Csak királyunk tüzze fel,
Mert csupán királyi mellen
Van helyén e büszke jel.

KOMTUR. Hé, vegyétek el a botját!

ESTEBAN. Itt van, önként átadom.

KOMTUR. S én vele megmutatom,
Hogyan szoktam megfenyíteni
Lovamat, ha nyakas — így ni!

(Ráüt, a bot eltörik.)

ESTEBAN (közben). Üss! Uram vagy, el kell tünnöm.

PASCUALA (közben). Ütöd őt, egy tisztes aggot?

LAURENCIA. Mert apám, hát ütöd — értem:

Rajta állasz bosszut értem.

KOMTUR. Fogjátok el a leányt is!

Hozzatok tíz katonát,

Örizzék, hogy el ne szökjön!

(El embereivel, akik Frondosót és Laurenciát vezetik.)

ESTEBAN. Tegyen Isten igazságot. (El.)

PASCUALA. Násznak indult, gyászra fordult. (El.)

ESKÜDT. Nincsen, aki szót emelne?

LEONELO. És a község mindezt türi?

MENGO. Én a magam porcióját

Itt hordom a hátamon már.

Nincs az egész Vatikánban

Biboros, ki — juj, a vállam —

Biborosabb volna nálam.

Rám se férne hurka már sok,
Nyissák ki a szájuk mások.

JUAN. Összehivjuk a tanácsot,
Még ma délben gyülekezzen
Minden ember Estebánnál.
Megfogadjuk: ott leszünk
S megvitatjuk, mit teszünk.

FÜGGÖNY.

HARMADIK FELVONÁS

1. KÉP.

— Esteban háza. —

(A színen Leonelo.)

ESTEBAN (belép). Ki jött el eddig a gyűlésre?

LEONELO.

Senki.

ESTEBAN. Fürgébben jár a balsors, úgy veszem ki.

LEONELO. De többen, láttam, úton vannak éppen:

ESTEBAN. Frondoso rab a komtur tömlöcében

S a baj szegény Laurenciám körül

Ugy felgyülemlett, hogy, ha csak kegyében

Rajtunk az Isten meg nem könyörül...

(Juan Rojo, Esküdt és mások jönnek.)

ESKÜDT. Halkabban, bíró! Okosabb valóban

Suttogni ott, hol titkolni való van.

ESTEBAN. Én azt hiszem, jóval nagyobb csoda.

Hogy nem kiáltok még fülhasogatóbban.

(Mengo és több más paraszt jön.)

MENGO. Itt volnánk, Ki a gyűlés szónoka?

ESTEBAN. Öreg szememből égő könny perreg.

Ugy kérdezem meg, ti jó emberek,
Szégyenbe döntött szülőföldeteknek
Torát, a sirit, hogyan ülitek meg?
Ha végtisztesség, mit megadni jöttünk,
Lekéstünk róla, hisz nincs már közöttünk,
Akinek tisztességét a pogány
Meghagyta volna, akinek jogán
S becsületén nem esett volna csorba,
Akit az önkény nem tiport a porba.
S mit várhat, kinek nincs már semmije?
Hogy mily csapást kell még megérnie?

JUAN. Ehhez hasonlót nem élt senki át.

De mert úgy hirlik, hogy Kasztiliát
Megtisztította a királyi pár,
És Córdoba megérkeztükre vár,
Menjünk el ketten, boruljunk eléjük
S kérjük bajunkban hathatós segélyük.

LEONELO. Jobb volna sorsunk más kártyára tenni,

Mig Ferdinánd legyüri valamennyi
Ellenfelét, ily háborus időben
Ugysem segíthet, van más gondja bőven.

ESKÜDT. Ha én is latba vethetem szavam:

Elő, kinek ép keze-lába van,
S mert más szíve nem esik meg bajunkon,
Gyerünk, segítsünk mi magunk magunkon.

JUAN. Segítenénk mi, csak tudnánk, mi módon.

MENGO. Tudnám én, csak kimondani szabódom,

Hogy még nagyobb baj ne legyen belőle.

ESKÜDT. Ránk tört az orkán, reng a sajka tőle,

S a türelem ronggyá szakadt vitorla.
Elnéztük azt, hogy lányát elrabolja
E tisztos aggnak a kegyetlen önkény,
S birói botja, tegnap még a törvény
Jelképe köztünk, lesujt ősz fejére.
Ettől se lázad a rabszolga vére?

JUAN. Hát mit javallsz a népnek, mit csináljon?

ESKÜDT. Pusztuljon el vagy bosszut ölvé álljon.

Sokan vagyunk s a zsarnok csak maroknyi.

MENGO. Fegyvert akartok uratokra fogni?

ESTEBAN. Isten után az egy király az ur,

Nem holmi cenk, ki ránk tipor gazul.

Igaz ügyünkben mellénk áll az Ég is,

Nem vallhatunk hát kárt.

MENGO. Ránk férne mégis

Egy kis vigyázat, gazdurak, esengem.

A legszegényebb nép küld ide engem,

Amely, amíg él, mindig nincstelen,

Napestig izzad bár a földeken

S amelynek duplán fájnak a bajok —

Am én okultam s óvatos vagyok.

ESKÜDT. Ha számba vesszük, mily csufság a részünk,

Balgák vagyunk, ha életünkre nézünk.

Földünk üszök lett, házunk romhalom,

Éljen a bosszu! Nincsen irgalom!

(Laurencia zilált hajjal beront.)

LAURENCIA. Bocsássatok be! Mért állnék kívül

Én, hol tanácsot annyi férfi ül?

Ha nem szavazhat, legalább szavát

Hallassa köztük egy nő. Nosza hát,
Ismertek engem?

ESTEBAN. Lányom ez? Egek!

JUAN. Hogyan? Nem ismeresz rá Laurenciára?

LAURENCIA. Tépetten állok itt előttetek.

De tépett külsőm ittlétemnek ára.

ESTEBAN. Lányom!

LAURENCIA. Ne szólíts így többé soha!

ESTEBAN. Miért, az Égre?!

LAURENCIA. Annak száz oka,

S a legnyomósabb mind közt ez az ok:

Eltűröd azt, hogy nemtelen gazok

Elhurcoljanak, míg te állsz ijedten.

Frondosonak én asszonya se lettem,

Nem mondhatod, hogy ő az, ki elárul,

Ha bosszulatlan hagy! Nem rája hárul

E tiszt. Míg el nem mult a nászi éj,

Az apa az, kit terhel, nem a férj.

A még magához sem vett drágakőre

Hogyan vigyázzon ezutáni őre,

Ha kifizette volna is előre?

Előtted hurcolt a komtur tova

S te, gyáva nyájnak gyáva pásztora,

Hagytad, juhod a farkas hadd vigye.

Hány éles törnek meredt rám hegyel!

El kell-e vajjon azt is mondanom,

Hány mocskos él, hány durva szidalom

Zudult fejemre? S mennyi ütleget ért,

Miközben érintetlenségemért

A részegült vágy kelt birokra vélem

S egyetlen pajzsom volt csak: a szemérem!
Tépett hajam nem árul el sokat?
Nem láttok rajtam vért, kék foltokat?
S ti volnátok apák, ti rokonok,
Ti férfiak? Ti mind, kiknek konok
Szívét a részvét ketté nem repeszti
Gyötrelmem láttán? Nem érzitek ezt ti,
Nem érzitek, sőt meg sem értitek,
Hisz kövek vagytok, szirtek, tigrisek —
Nem, tigrisek nem! Mert a pusztá vadja,
Ha kicsinyét a vadász elragadja,
Lihegve üzi árkon-bokron át,
Mig tengerek nem mossák el nyomát.
Nyiltan kimondom, amit gondolok:
Gyáva nyulak vagytok, nem spanyolok.
Ki türi azt, hogy párját más ölelje,
Bátrak sorában hogy lehetne helye?
Guzsalyt övezzen vézna derekára,
Kinél a kardnak se haszna, se kára.
De esküszöm az egy Isten nevére,
Hogy zsarnokunknak folyni fog a vére
S becsületünkön nem marad mocsok.
Helyettetek mi, lányok, asszonyok
Megyünk a szörnyű, nagy leszámolásra,
Hogy végzetét a hitvány látva lássa.
Rátok pedig, kik szájasan szapulni
Tudtok csupán s a bajban meglapulni,
Főzőkanál vár, tarka rokolya
S követ dobáló gyerkőc kacaja.
E percben épp Frondoso van soron,

Kit vád s ítélet nélkül a torony
Fokán a zsarnok felkötteni készül.
Mindnyájatoknak ez jut ám ki részül,
Ál-férfiak ti! Valaha dicső
Községetekben nem fog élni nő,
Sem hitves, sem anya. Feltámad a
Hős amazonok büszke százada,
Melynek varázsa él még a mesében.

ESTEBAN. Lányom, ne számíts engem semmiképpen
Azokhoz, kiknek ily sértéseket
Szemükbe vágni büntetlen lehet.
Megyek, s ha nem jön senki, hát magamban,
Ha óriások állnak is utamban.

JUAN. Én is, hiába rémit ereje
Az elnyomónak!

ESKÜDT. Mind megyünk vele!

MENGO. Nohát ha így van s ez a hangulat,
Gyávát a község én bennem se lásson,
Megnézem én is a komtur urat,
Van vele ugyis némi számadásom.
Az összeget, hogy mivel tartozom,
Hátamra rótták, rajta hordozom.

ESKÜDT. Ádáz, kegyetlen kiskirály soha
Nem lesz e földnek többé zsarnoka,
Ha most cselekszünk!

ESTEBAN. S ahol elmegyünk,
Bosszura, vérre szomjas seregünk,
Mint gátjait elöntő áradat,
Végig az utcán duzzad és dagad,

Mert ifju és vén mind fegyvert ragad,
Ijjat, parittyát, sarlót vagy kapát.
ESKÜDT. Zengjen a harsány szó a falun át.
Hogy Izabella éljen s Ferdinánd!
MENGO. De aki zsarnok, vesszen, sohse szánd!
MIND (elmenőben). Induljunk!

Izabella!

Ferdinánd!

Vesszen a komtur!

LAURENCIA. Igy jó! Menjetek,
Kisérje áldás minden léptetek!

(Miközben a többiek elmennek, egyedül visszamarad, az
ablakhoz lép. Kiáltva.)

Hej, asszonyok ti! Gyertek mind elő!
Pascuala! Lányok!

(Pascuala, Jacinta és több más nő besiet a nyitva ma-
radt ajtón.)

A NÖK (egyszerre). Mi van itt?

Mi baj?

Mi ez?

Menyegző vagy keresztelő?

Mért kiabálsz?

S künn mit jelent e zaj?

LAURENCIA. A férfinép mind most vonul a térre.
Megfogadták az Isten szent nevére,
Hogy Fernan Gómezzel végeznek ők.
Tűrhetjük-e, azt kérdezem, mi nők,
Hogy minden érdem és minden dicsőség

Övék legyen? Nem zaklatott-e minket,
Mint apáinkat és mint férjeinket,
A komtur épúgy? Egy kell, hogy legyen
A bosszu ott, hol egy a sérelem.

JACINTA. Szólj, mit tegyünk.

PASCUALA. Szólj!

LAURENCIA. Alljunk csatasorba

S gyerünk mi is a férfiak után,
Harcolni s halni, hogyha halni kell,
Hogy századok multán is emlegessék
Késő utódok, mit végzett Fuente
Ovejunában a nők regimentje.
Jöttök?

MIND. Megyünk!

PASCUALA. S a legbátrabb leány,
Laurencia, te légy a kapitány!

(Mind el.)

2. KÉP.

— Fuente Ovejuna. A község piactere. —

(A komtur kastélyának vaskapuja nyitva áll. A kapu
előtt a komtur, Frondoso megkötözött kezekkel. Flores
és két katona.)

KOMTUR. Ezt a hurkot, mely kezéről
Függ, csavarjátok nyakára,
Szenvedjen ki jó sokára.

FRONDOSO. Hősi hired, nevedet,
Uram, így elfeleded?

KOMTUR. Akasszátok sebtiben
A toronyba odafenn.

FRONDOSO. Fernan Gómez, bosszuságot
Ha okoztam is neked,
Megkiméltem életed,
Jól vigyáztam, hogy ne érjen
Semmi kár és semmi baj.

FLORES. Hallga! Mi e furcsa zaj?

KOMTUR. Mit jelent ez a zsvaj?

(Kivülről egyre erősödő láрма. — Ortuno rohanva jön
jobbról.)

ORTUNO. Gyorsan, komtur, meneküljünk!

Fellázadt a falu népe!
Kaszát kapott mind kezébe
S „meghalsz, komtur!” azt üvölti.
Hömpölyögve közeleg
Kastélyodhoz a sereg,
Férfi, asszony és gyerek.

KOMTUR. Mit beszélsz? A nép fellázadt?

ORTUNO. S ostromolni készül házad.

Lázadása a düh láza,
Semmi meg nem zabolázza.

(A láрма közeledik. Kiáltások: „Vesszen a komtur!”)

FLORES. Menekülni sem tudunk már,

Az istállók messze vannak.

Ha a házat megkerülik,

Előbb érnek oda nálunk.

Uram, komtur, mit csinálunk?

KOMTUR. Mit? Frondoso, ide hallgass!
(Ortunohoz.) Oldd le róla azt a hurkot!
Menj a néphez és nevében
Szólva hozzá, csillapítsd le.

FRONDOSO. Nehéz lesz, de mivel értem
Szálltak harcba, megkísértem.

(El.)

MENGO (kivül). Egy urunk van: Ferdinánd!
Üssük-vágjuk, aki bánt!

FLORES. Jöjj hamar, ne várd be jöttük.

KOMTUR. Sőt beszélek is fejükkel,
Hátha mégis van közöttük,
Ki nem kergült meg egészen.
Tartsd a kulcsot közben készen.
A kaput, ha kell, bezárjuk
S rohamukat karddal várjuk.

ORTUNO. Ha a népben, komtur, egyszer
Felpezsdl a harci mámor,
Meghal inkább, de leszámol.

FRONDOSO (kivülről). Fel, Fuente Ovejuna!

FLORES. Hallod? Ő már a vezérük.
Hogy akarsz még birni velük?

ESTEBAN (kivül). Jöjjetek csak, itt látjátok,
Aki lábbal tiport rátok.

(Berontanak a férfiak, Esteban és Frondoso vezetésével.)

KOMTUR (a bezárt kapu mögül). Emberek, megállja-
Csak egy percig várjatok! [tok!

FRONDOSO. Nem vár az, ki szenvedett,

Türtünk, vártunk eleget.

KOMTUR. Lovag vagyok: megigérem,

Hogy mi rosszat elkövettem

Ovejuna népe ellen,

Lovagmódra teszem jóvá.

MENGO. Tennél bezzeg — minket lóvá!

Üsd a cenket, sohse szánd!

MIND. Soká éljen Ferdinánd!

KOMTUR. Meghallgatni sem akartok?

JUAN. Nem mi! Vesszen, aki zsarnok!

KOMTUR. Meg kell, hogy hallgassatok,

Én beszélek, uratok!

LEONELO. Egy urunk van, Ferdinánd!

MENGO. Küldd pokolra, aki bánt!

Fel, Fuente Ovejuna!

Döntsétek be a kaput!

(A komtur és emberei visszahúzódnak a kaputól.)

FRONDOSO. Okosabb, ha megkerüljük

S hátrafelől hatolunk be.

Rajta, jertek mind utánam,

Megmutatni a cudarnak,

Hogy a vértnél több a gunya.

MIND. Ferdinánd és Ovejuna!

(EL. — Laurencia, Pascuala, Jacinta és a többi nők,
mind fegyveresen, jönnek.)

LAURENCIA. Itt megállunk, ez az őrhely

Illet minket, katonákat,
Mert azok, nem nők vagyunk most.

PASCUALA. Bosszut mégis, mint igaz nők
Allunk a bennünket ért
Soknál több gyalázatért.

JACINTA. A galád, ki vérbe gázolt,
Vért fog adni érte, vért!

PASCUALA. Hallga! Benn a harc folyik már!

(A kastélyból lárma, fegyvercsattogás.)

ESTEBAN (a kastélyból). Vége zsarnok életednek,
Meghalsz, komtur! S tudod-e,
Hogy ki szur le? Ovejuna!

KOMTUR (a kastélyból). Kegyelem! Ne bánts! Megölt!

LEONELO (a kastélyból). Itt fut Flores!

MENGO (a kastélyból). Ne hagyjátok

A bitangot menekülni!

Ez az, aki engem elvert!

FRONDOSO (a kastélyból). Ne félj, Mengo, megbosszul-

LAURENCIA. Kedvem volna már bemenni. [lak!

PASCUALA. S őrt ugyan ki áll, ha nem mi,

Idekünn a kapunál, hogy

Ki ne szökjön rajta senki?

ESKÜDT (a kastélyból). Rabló, késő könnyeidnek

— Láttán szivünk nem esik meg.

(Flores menekül a kastélyból, melynek kapuját kinyi-
totta. Mengo utána.)

FLORES. Irgalom, ne bánts! Parancsra
Tettem, Mengo, amit tettem.

MENGO. Te. a komtur kerítője
Mersz kegyelmet kérni tőlem,
Akit agyba-főbe vertél?
Halj meg!

LAURENCIA. Állj, Mengo, ne öld meg!
Bízd a bosszút ránk, a nőkre!

(Körülveszik és megkötözik Florest.)

MENGO. Rátok? Hogyne, kész örömmel!
Asszonykézre jutni? Ennél
Jobb bűnhődést ugyse tudnék!
De vigyázat! Itt szalad már
Cimborája is, Ortuno.

(Ortuno kirohan a kapun, a nők nyomban elfogják és
megkötözik őt is.)

PASCUALA. Szökni próbálsz, gaz kerítő?

ORTUNO. Hölgyeim, nem én vagyok, ki...

LAURENCIA. Tudjuk jól mi, hogy ki vagy!

Nekünk fogtok, asszonyoknak

Számot adni, Flores és te,

Mindenért, mit tettetek

Törvényt ülni és ítélni

Mi fogunk fölöttetek.

Ovejuna népe ítél,

Bünösök, reszkessetek!

Nem kiméljük a zsványt!

MIND. Ovejuna! Ferdinánd!

3. KÉP.

— Királyi palota. —

(Ferdinánd király, Izabella királyné, Manrique és né-
hány úr.)

MANRIQUE. Córdoba grófja, kinek oldalán

Harccal bevettem Ciudad-Realt,
Kér, hogy tegyem le hű alattvalói
Hódolatát Felségtek zsámolyára.
Mint számot adtam róla már, hadunk
Felével ő a városban maradt,
Hogy bárki ellen megvédhesse, ki
Elvenni tőlünk megkísértené.
Éppen ma hozta tőle egy követ
Hirül nekem, hogy a város vidékét
Megtisztították katonái már
És ellenségnek hire-hamva sincs.

FERDINÁND. Örömmel tölt el, Don Manrique, híred

S hogy így bevált a bölcs elővigyázat.
Nem gondolom, hogy Alfonz egyhamar
Át merne lépni Portugál határán.
S ha, mint remélem, néhány hét alatt
Kasztiliában helyreáll a rend,
Nem fogja semmi hitvesünk s magunk
Uralkodását háborítani többé.

IZABELLA. Nincs hátra más, mint tulkapásait

Megfékezni a Calatrava-Rend
Urainak, de azt hiszem, az is
Meglesz hamar.

(Egy udvari ember belép.)

UDVARI EMBER.

Felség, Rodrigo Tellez,

A Calatrava-Rend nagymestere,

E pillanatban jött a palotába

S kér bebocsátást színetek elé.

FERDINÁND (a királynéhez). Lám, mily szerencsés
[véletlen, hogy épp

Most emlitted őt. (Az udvari emberhez.)

Bocsásd be nyomban.

(Belép a Nagymester.)

NAGYMESTER. Katolikus Felségek, Aragon

S Kasztília dicső uralkodói!

Rodrigo Tellez lábatok elé

Borulva kéri bocsánatotok,

Amit hibáztam, zsenge koromon

Kivül csak azzal mentegethetem,

Hogy Fernan Gómez bölcsnek hitt tanácsa

Unszolt a trónnal szembeszállanom.

Most, hogy elérte őt a szörnyű vég,

Jövök, hogy kardom nektek felajánljam,

S ha kegyeteknek napja rám ragyog,

Ötszáz vitézem élén kész vagyok

Szolgálni nektek, nem nyugodva addig,

Mig Granadának büszke tornyain

Félhold helyett nem diszlik a kereszt.

FERDINÁND. Kelj fel, lovag, s légy üdvöz itt, közöttünk.

IZABELLA. Régóta várunk s szívesen köszöntünk.

NAGYMESTER. Jóságtokért, mig csak szívem dobog,

A hála benne mindig élni fog.

IZABELLA. De mondd, mely szörnyű véget említettél,

Fernan Gómezzelről szólva, az imént?

NAGYMESTER. Fuente Ovejuna falujában,
Ahol kegyuri birtokán lakott,
A nem tudom kiktől felizgatott
Paraszti horda kastélyába tört
S megölte őt, Fernan Gómezt, a komtur,
Halála hire késztetett reá,
Hogy idejöjjenek s hűségtekre térjenek,
Mitől, amíg élt, mindig visszatartott,
De most, hogy kardom kegyesen fogadta
Felségtek, egyet kérek: hadd mehessek
Ovejunába ötvenedmagammal,
Hogy megtoroljam a gazul megölt
Komtur halálát a gyilkos falun.

FERDINÁND. Ez, Don Rodrigo, már nem a te tiszted.
A falu most, hogy a komtur halott,
A koronára szállt. Más, mint magunk
Törvényt nem ülhet többé e hazában.
De te ne aggódj! Vallató biránk
Még ma elindul, hogy a tetthelyen
Megállapítsa a gyilkos kilétét.
Nem! Bosszulatlan, hogyha megtalálja,
Nem fog maradni a komtur halála.

4. KÉP.

— Fuente Ovejuna. A község piactere. —

(Leonele, Frondoso, Mengo, Pascuala, Jacinta. A falu népe, férfiak, nők, gyermekek. Zenészek. — Fernan Gómez levágott feje lándzsára tűzve a községháza kapuja fölött.)

ÉNEK:

Éljen Izabella!
Éljen Ferdinánd!
Üssük, aki bánt!

LEONELO. Szokás szerint mindenki, aki ért a rimfargáshoz, elmond egy ünnepi rigmust. Ki kezdi el? Légy te az első, Frondoso.

FRONDOSO. Lakodalmam ültem éppen,
Jött a komtur s bösz dühében
Fogvatartott tömlőcében.
Hogy nem is várt csodaképen
Kijutottam onnan épen,
Hála néked, hősi népem
S Laurencia, drága szépem.

ÉNEK:

Éljen Izabella!
Éljen Ferdinánd!
Üssük, aki bánt!

LEONELO. Most az én rigmusom következik.
Szél a felhőt tovaűjja,
Oszlik lelkünk gondja, búja.
Ez a lándzsa s holt komturja
A hatalmas Isten ujja.
Ha e leckét megtanulja
Spanyolország, soha ujra
Földjét zsarnok fel nem dulja.

ÉNEK:

Éljen Izabella!
Éljen Ferdinánd!
Üssük, aki bánt!

PASCUALA. Derék rigmus volt. Hanem van közöttünk még egy költő, róla sem illik megfeledkeznünk. Mengo!

MENGO. Hogy én költő vagyok? Meghiszem azt! A legkülönb a faluban. És mióta az a kis baleset történt velem, tárgynak sem vagyok soha hiján. Itt van hát a versem:

Fernan Gómez egy nap reggel
Sebbel-lobbal, lobb-al-sebbel
Arra járva nagy sereggel
Jól ellátott ütlegekkel.
Nem szól ő már, mégis meg kell
Tudakolnom szeretettel,
Mi a szösznek veretett el?

ÉNEK:

Éljen Izabella!
Éljen Ferdinánd!
Üssük, aki bánt!

(Estebán és Esküdt jönnek. Az esküdt a királyi címerpajzsot hozza.)

ESKÜDT. Itt hozom Kasztília királyi címerét.

ESTEBAN. Vegyék le onnan azt a fejet.
(Többen leveszik és kiviszik a színről a komtur fejét.)

MENGO. Ugysem volt a legszebb kapudisz.

LEONELO. Annál szebb lesz, ami most a helyére kerül.

ESKÜDT. Gyertek, segítsetek. (Leonelo, Frondoso és Mengo segítségével megerősíti a címerpajzsot a kapu fölött.)

FRONDOSO. Uj nap hajnala köszönt ránk.

LEONELO. Mostantól fogva ebben a faluban nem parancsol más, mint Kasztília és Aragon királya. Éljen Izabella és Ferdinánd!

MIND. Éljen!

ESTEBAN (a községháza előtti padra áll, mind köréje gyűlnek). Fuente Ovejuna népe, hallgasd meg egy öreg ember szavait. Soha nem ártott még senkinek, ha a jó tanácsot megsziylelte és követte. Falunk nem a Calatrava-Rend kegyuri birtoka többé. De ha a királyi pár tudomást szerez az itt történetekről, minden bizonnyal ki fogja adni a parancsot, hogy vizsgálják meg, mi történt és ki a hibás benne. Meg kell állapodnunk egymás között abban, amit mondani fogunk.

FRONDOSO. Te mit tanácsolsz, bíró?

ESTEBAN. Megmondom. Körömszakadtig, még ha az életünkbe kerül is, valamennyien csak egyet mondunk és ettől az egytől nem tágitunk: Fuente Ovejuna!

LEONELO. Ez a legokosabb ut és a legeggyenesebb is. Fuente Ovejuna tette.

ESTEBAN. Megegyeztünk, hogy akármilyen lesz, valamenynyien ezt az egyet mondjuk, semmi mást?

MIND. Semmi mást. Ugy van.

ESTEBAN (leszáll a padról). Akkor most kipróbáljuk, hogyan fogunk viselkedni. Én leszek a vallató bíró. Elsőnek Mengo kerül kivallatásra.

MENGO. Én? Az Isten szerelmére, nem találász nálam alkalmasabbat — vagy soványabbat?

ESTEBAN. Nem kell megijedned, Mengo. Hiszen ez még csak próba.

MENGO. Hát akkor nem bánom, kérdezz.

ESTEBAN. Ki ölte meg a komturt?

MENGO. Hogy ki ölte meg? Fuente Ovejuna.

ESTEBAN. Kutya, és ha megkínóztatlak?

MENGO. Ha agyonveretsz, uram, akkor is csak ezt mondhatom.

ESTEBAN. Vallj, gonosztevő.

MENGO. Vallok, hogyne vallanék!

ESTEBAN. Ki volt a gyilkos?

MENGO. Fuente Ovejuna.

ESTEBAN. Hé, pribék, csavarj egyet azon a csigán!

MENGO. Rajta!

ESTEBAN. Erősebben!

MENGO. Se baj, így nem fáj.

(Jön Juan Rojo.)

JUAN. Mit csináltok itt, emberek?

MENGO. Csak úgy mókázunk.

JUAN. Arra most nincs idő. Baj van.

ESTEBAN. Mi történt?

JUAN. A király vallató birát küldött a faluba. Most érkezett meg éppen. Katonák jönnek vele meg két hóhérlégény.

ESTEBAN. És ha az ördög maga jönne! Itt már mindenki tudja, mit kell felelnie.

JUAN. Házról-házra jár és összefogatja az embereket.

ESTEBAN. Mindegy, nincs mitől félnünk. Idehallgass.

Mengo! Ki ölte meg a komtur?

MENGO. Ki? Fuente Ovejuna!

(Mind sietve eloszlanak. A szín egy percig üres. Aztán balról jön Laurencia.)

LAURENCIA (egyedül).

Nem bánt szivemmel jól a szerelem.
Mióta békém vele felcseréltem,
Ki annyi vágy közt vágytól menten éltem,
Gyötrődve látom, mi történt velem.

Sem nappalom nincs már, sem éjjelem.
Sajgó, szorongó gonddal telt meg éltem.
Melytől soká, de lám, hiába féltem,
Jármába hajt a zsarnok félelem.

Lelkem sebesre e szörny karma tépte.
Ez jár imádott kedvesem körül,
Mig rajt' a jó sors meg nem könyörül.

Mig vissza hozzám nem vezérli lépte,
Minden verését számolja szivem,
S ha visszajött, nem mer dobogni sem.

(Frondoso jön.)

FRONDOSO. Lelkem kincse!

LAURENCIA. Drága férjem!

Itt vagy? Oh, csak baj ne érjen.

FRONDOSO. Azt reméltem volna, kedves,

Több örömmel fogsz fogadni

Ennyi távollét után.

LAURENCIA. Lelkem ujjong, látva téged,

Örömére, hidd el, féket

Az okosság rak csupán.

FRONDOSO. Megfogadtam, jöjjön bármi,

Veled fogom itt bevárni.

LAURENCIA. Azt ne hidd, hogy a veszélynek

Vége van már, mert a komtur

Nem sanyargat több parasztot.

Jaj, ne bizzuk el magunkat!

A királyi vallató csak

Az imént ért el falunkba,

Házról házra járva bőszen,

Összefogja mind, akit lát.

Tartok attól, hogy keserves

Szenvedés vár még a népre.

FRONDOSO. S tőlem mégis azt kívánod,

Ne törődjem, csak magammal

És a többit veled együtt

Hagyjam itt a végveszélyben?

Biztonságot hogy keressek

Egymagamnak, míg tirátok

Vaskezekkel sujt az átok?

(Jobbra a téren hangok, mind a ketten visszahőkölnek
és riadtan arrafelé néznek.)

Hallod ezt? Nézd, nézd, a kánpad!
Odavitték ki, a térre!
Jer, húzódjunk ide, félre.

(A vallató bíró és a kánpadra vontak hangjai kívülről.)

BIRÓ. Tisztes ősz, te, ugye tőled
A valót megtudhatom?

FRONDOSO. Szörnyűség! Egy öregembert
Vallatnak a kánpadon!

ESTEBAN. Lélekzetem akadoz már —
Lazítsanak a kötélén.

LAURENCIA. Ha! Apám az!

BIRÓ. Vedd lazábbra!

No, öreg, ki hát a komtur,
Fernan Gómezt gyilkosa?
Valld be szépen vagy... Nosza,
Szólj!

ESTEBAN. Fuente Ovejuna.

BIRÓ. Az a gyilkos?

ESTEBAN. Az. Fuente
Ovejuna.

BIRÓ. Tréfálsz, nemde?

FRONDOSO. Aldom Isten, nevedet.

BIRÓ. Kapd el azt a síhedert ott,
Kösd a karját hátra, hóhér!
Ne kiméld a beste fattyát!
Most azonnal valld be, hallod,
Véged van, ha be nem vallod,
Hogy ki ölte meg a komtur.
Nos?

FIU. Fuente Ovejuna.

BIRÓ. Hogy egy gyilkos falu gunyja

Igy kifogjon a király
Emberén! Gaznép, megállj!
Még ha mindet önkezemmel
Fojtom is meg, e napot
Egy sem éli, fogadom, tul.
Gyilkos falu, hol a komtur?
Meggyilkolták! Ki?

TÖBB HANG. Fuente
Ovejuna!

LAURENCIA. Szemtől-szembe
Mondja néki az egész nép!

FRONDOSO. Bátor falu!

LAURENCIA. Bátor és szép!

Szebb, dicsőbb és derekabb
A világon nem akad.

BIRÓ. Azt a lányt hozd ide, hóhér!

LAURENCIA. Dul-ful, őrzöng vak dühében.

FRONDOSO. Nincs eszénél semmiképen.

BIRÓ. Kösd a hurkot jó erősen
Két kezére! Így ni! Huzd meg!

PASCUALA. Jézusom! Jaj!

BIRÓ. Fel nem állasz

Többet innen. Rajta, válassz!
Szólj vagy halj meg! Mi a válasz?
Mondd ki kurtán, szükszavun a
Gyilkos nevét.

PASCUALA. Ovejuna!

LAURENCIA. Tudod, ki volt ez? Pascuala.

Mit sem ért el dühe nála.

FRONDOSO. Ugyan ki ne lenne hős,
Hol a gyermek is erős?

BIRÓ. Huzd meg azt a kötelet!

Hogy a hóhér ép veled,

Vézna nő, ne boldogulna?

Ki a gyilkos?

PASCUALA. Ovejuna!

BIRÓ. Rajta, vond kinpadra most

Ezt a rusnya pocakost.

LAURENCIA. Mengo az! Kibirja vajjon?

FRONDOSO. Adja Isten, hogy ne valljon.

LAURENCIA. Félek tőle.

MENGO.

Huj, be fájl!

BIRÓ. Huzd, csavard ki jól, ne várj!

MENGO. Jaj nekem, jaj!

BIRÓ.

Én segítsek?

MENGO. Jaj, nagyon fáj, nem birom már!

BIRÓ. Idehallgass! Most azonnal

Mondd meg, adta himpellérje,

Ki a komtur gyilkosa?

MENGO. Mondom én, csak eresszék el

A karom.

LAURENCIA. Vall! Igaz Isten!

BIRÓ. Vedd lazábbra azt a pecket!

Rajta, halljuk, ki a gyilkos!

Nyisd ki végre azt a csunya

Szád!

MENGO. Fuente Ovejuna!

BIRÓ. Soha erre példa nem volt!

Csufot üz a fájdalomból

Ez az átokverte népség!

Hagyjuk abba az egészset!

Alig állok lábamon már.

Menjenek mind a pokolba!

FRONDOSO. Hála néked, Uram Isten!

Fordul, indul már a biró!

Rettegésünk oktalan volt,

Mengo is kitett magáért.

(Mengo, Leonelo és Esküdt jönnek.)

LEONELO. Győztél, Mengo!

ESKÜDT.

Ez derék volt!

LEONELO. Éljen a nap hőse, Mengo!

FRONDOSO, LAURENCIA. Éljen, éljen!

MENGO.

Jaj nekem, jaj!

LEONELO (kisietett, visszatér egy tele kupával).

Itt van, idd ki ezt, barátom.

MENGO (megkóstolja). Jaj! Mi volt ez?

LEONELO.

Limonádé.

Hűsítőnek ez a legjobb.

MENGO. Jaj, jaj és jaj!

LAURENCIA.

Egy pohár bor

Jobban esnék neki nyilván.

FRONDOSO. Rá is szolgált, mért ne kapna?

(Korsót hoz, betölt.)

Nesze, Mengo! Ez a jó korty

Dija a jó vallomásnak.

ESKÜDT. Izlik?

MENGO. Izlik, csak kevés volt.

FRONDOSO. Hajts ki hát még egy pohárral,

Hármat is kiérdemeltél.

Vigan, testvér! Megbolondult,

Aki köztünk szomorú ma.

Mert — ki ölte meg a komtur?

MENGO. Ki? Fuente Ovejuna!

(Mind el. Frondoso és Leurencia visszamarad.)

FRONDOSO. Nem volt még ily örömnép.

Gondjaink mind tovatűnnek.

De van egy még, édes párom,

S rá a választ tőled várom.

Ne tagadd meg, drága jóm, ezt.

Ki ölte meg Fernan Gómezt?

LAURENCIA. Hogy ki ölte meg? Fuente

Ovejuna, lelkem szentje.

FRONDOSO. S akkor is csak ezt felelnéd,

Hogyha férjed haragjában

A bőréből is kibúna?

LAURENCIA. Ezt! Fuente Ovejuna!

FRONDOSO. Csökönyös vagy, meg kell adni.

És ha tudni azt akarnám,

Hogy ki ölt meg engem?

LAURENCIA. Téged?

FRONDOSO. Engem ám, de nem gyilokkal,

Hanem egy pár tüzes szemmel,

Szivet sebző szerelemmel.

Nos, ki volt az? Tán Fuente
Ovejuna? Nem — hanem te!

(Ők is a többiek után mennek.)

5. KÉP.

— Királyi palota. —

(Ferdinánd király, Izabella királyné, Urak, Nagymester.)

NAGYMESTER (egy megkezdett beszámolót folytatva).

Ott álltam én is katonáitokkal
Fuente Ovejuna piacán
S ámulva néztem a történeteket.
Birátok ötven lakosát vonatta
A falunak kintpadra, hogy kitudja
Tőlük, ki Fernan Gómez gyilkosa.
A falu népe, még a szepegő
Tízéves gyermek is, a vallatásra
Ezt mondta csak: „Fuente Ovejuna.”
Fenyegetődzés és ijesztgetés
Semmit se használt. egy se tágitott,
Azt hajtogatták váltig: „Ovejuna.”
A legkeményebb kínzás sem csikart ki
Többet belőlük. Így hát, vallomás
Hiján, halála megtorlatlanul
Marad a komturnak, hacsak nem adtok
Parancsot arra, hogy fejét vegyük
Mindenkinek a gyilkos faluban.

IZABELLA. Isten ne adja azt, hogy pallosunk
Ártatlanoknak vérét ontsa ki.

MANRIQUE (jön). Felség, Fuente Ovejuna népe
All, bebocsátást kérve, odakünn.

FERDINÁND. Ha már itt vannak, mondd, hogy bejö-
[hetnek.

(Esteban, Juan, Esküdt, Frondoso, Leonelo, Mengo,
Laurencia, Pascuala, Jacinta és Fuente Ovejuna még
néhány lakosa bejön és megáll a terem végében, a trón-
nal szemben.)

LAURENCIA. Ők hát azok? Őket látjuk ma itt?

FRONDOSO. Kasztiliának győztes urait.

LAURENCIA. Szébb emberpárt nem láttam sohasem.
Szent Antal ójja őket kegyesen!

IZABELLA. Ti vagytok ama híres faluból?
Mért félték így, hogy egyiktek se szól?

ESTEBAN (előlép). Felség, Fuente Ovejuna népe
Hódolva járul trónotok elébe.
Azok vagyunk, kiket a már halott
Komtur sok éven át sanyargatott,
Pogány módjára nyuzva le a bőrünk,
Munkánk gyümölcsét elrabolva tőlünk,
Szidásnál többet sohsem adva érte.
Még nőink tisztaságát sem kimélte.

FRONDOSO. Hadd mondjam én el, hogy mennyire nem.
E lányt, ki legfőbb kincsem, mindenem,
S kit oly sokáig kértem volt az Égtől,
Mignem kegyelme nekem adta végül,
Menyegzőnk napján hurcoltatta el,
S ha az erény nem segíti, a csel,

S keze közül nem menekülhet ő,
Mi történt volna, elképzelhető.
MENGO. Hadd nyissam én is végre ki a szám,
Én rajtam a sor. Ha elmondanám,
Mit tett velem e Sátán cimborája,
Elállana Felségtek szeme-szája.
De mert a részletekre nincs idő,
Csak azt beszélem most el, ami fő:
Szemet vetett egy jó erkölcsű nőre,
S mert meg akartam szegényt védni tőle,
Pribékjei, egy pár vérszomjas eb,
Ugy elpüfföltek, hogy nem vörösebb
Hátamnál és mit emlegetni nem kell,
A főtt lazac sem. Hintőporra ment el
Meg sebkenőcsre minden vagyonom.
Ki nem venné az effélét zokon?

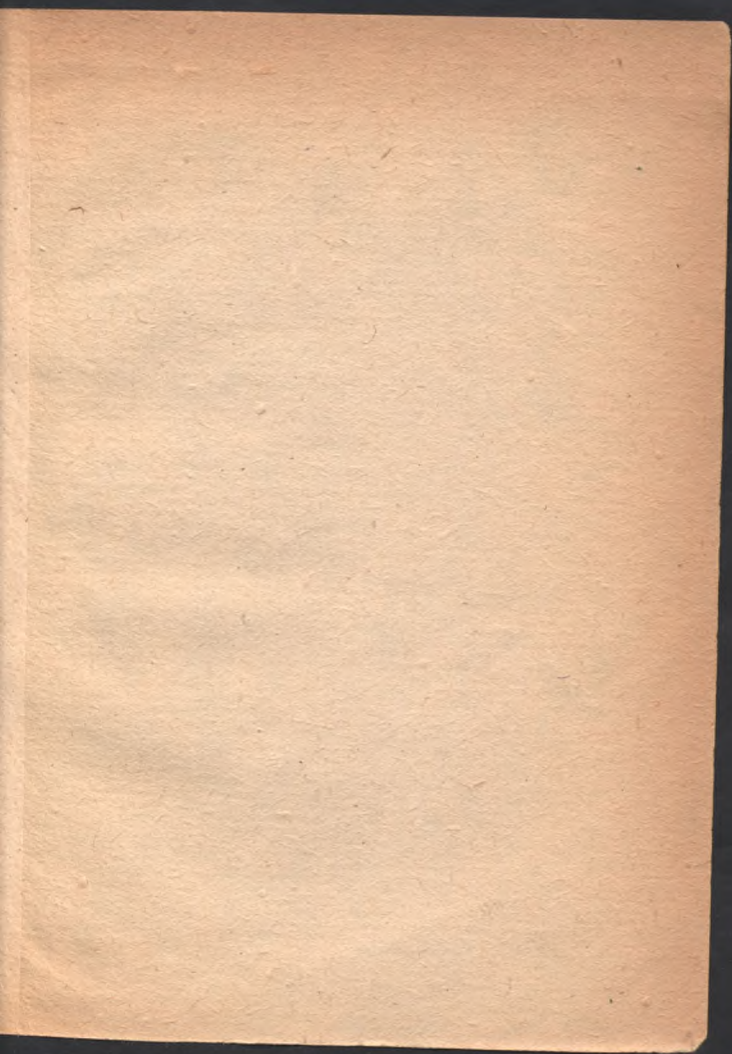
ESTEBAN. Mengo, elég volt! Felséges uram
S dicső királynőnk! Mi a faluban
Már a királyi cimert felszegeztük
S a koronára tettünk igaz esküt.
Alattvalókul elfogadva minket,
Nézzék el, kérjük, tévedéseinket
Felségtek és a kényszerű hibát,
Melyért csak a megöltet éri vád.

FERDINAND. Mivel a bűnös, aki elkövette.
Bár nagy megtorlást érdemelne tette,
Nem volt s nem is lesz megtalálható,
Legyen „bocsánat” a királyi szó.
Falutokat királyi jogarom
Óhajtott oltalmába fogadom

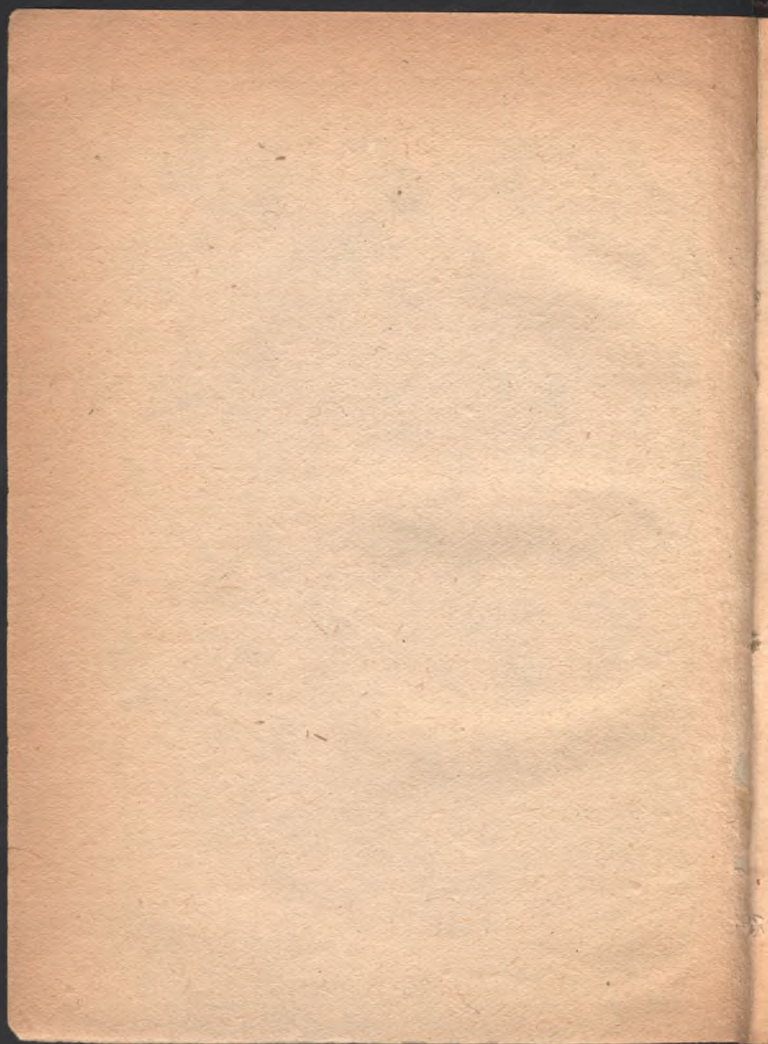
S Fuente Ovejúnában csupán
Korona-jobbágy legyen ezután.
FRONDOSO. E bölcs szavak eldöntötték a pert,
Melyben a népnek igazsága nyert.
S nyájas közönség, hölgyek és urak,
Itt vége van a GYILKOS FALU-nak.

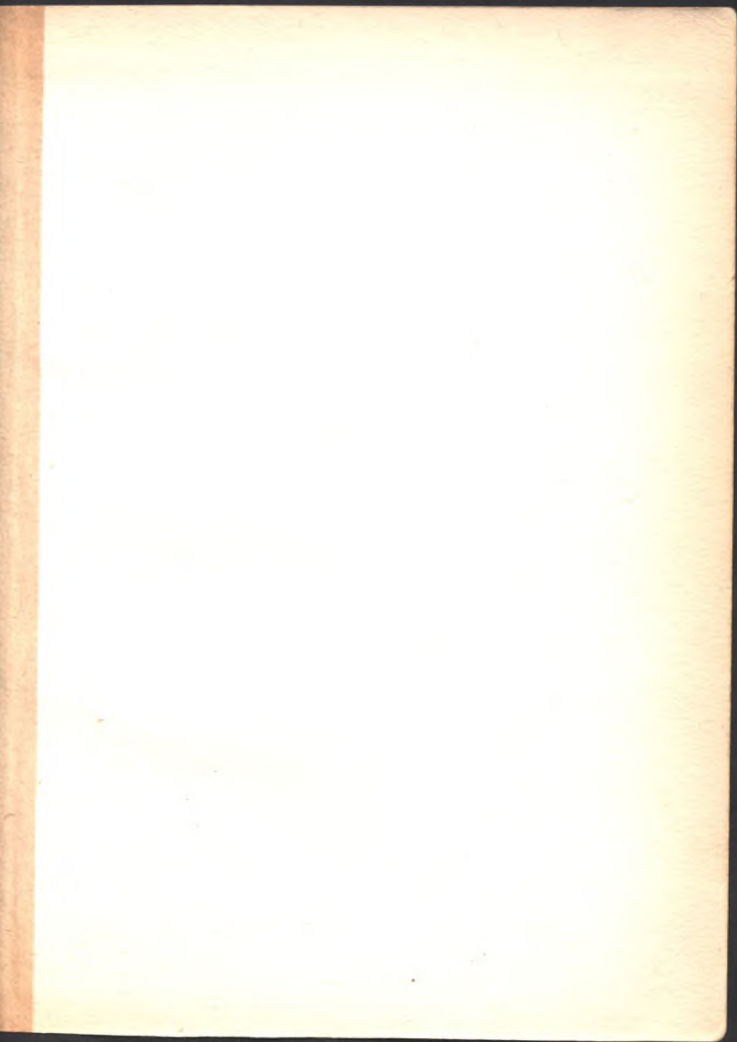
FÜGGÖNY.

AZ ÚJ KÖNYVTÁR

eddig megjelent kötetei:

Katona József: Bánk bán.

A költő dramaturgiai tanulmányával és néhány versével. Bevezette és magyarázta: Waldapfel József.

Kolozsvári Grandpierre Emil: Az értelem dicsérete.

Három tanulmány: a francia szellemről, az egzisztencialista regényről és a regényhősökről.

Shakespeare: III. Richárd.

Fordította és bevezette: Vas István.

Engels: Forradalom és ellenforradalom.

Az 1848-as szabadságmozgalmak története. Fordította és bevezette: Keszi Imre.

Lope de Vega: Gyilkos falu.

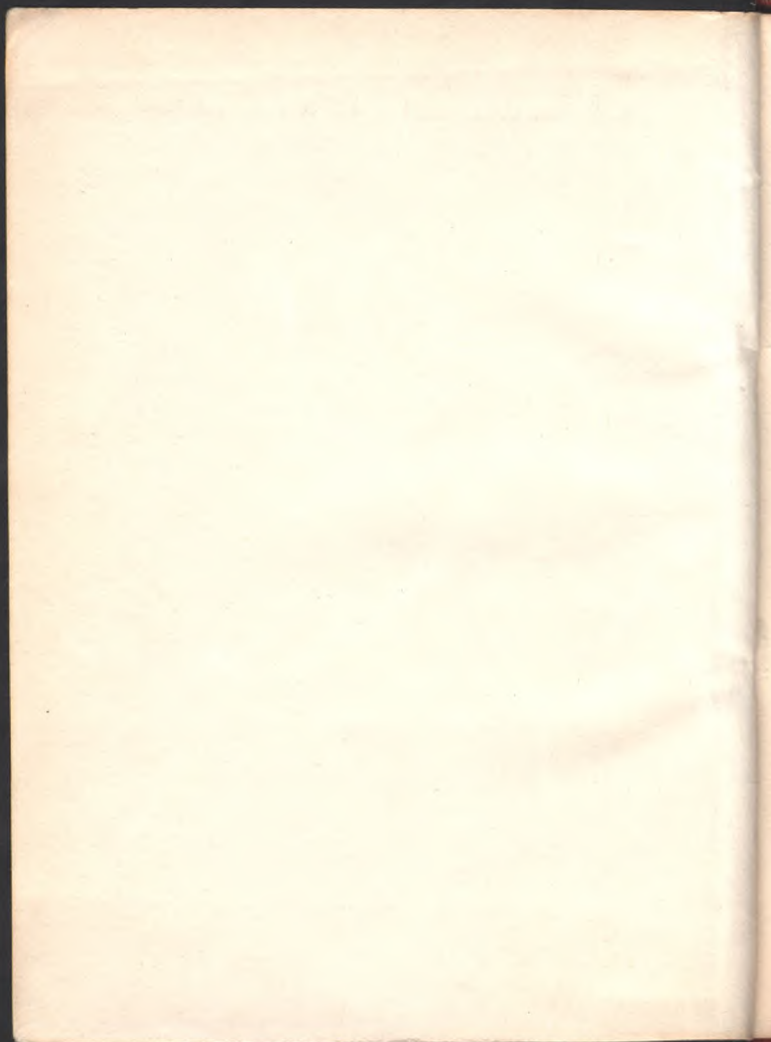
Fordította és bevezette: Gáspár Endre.

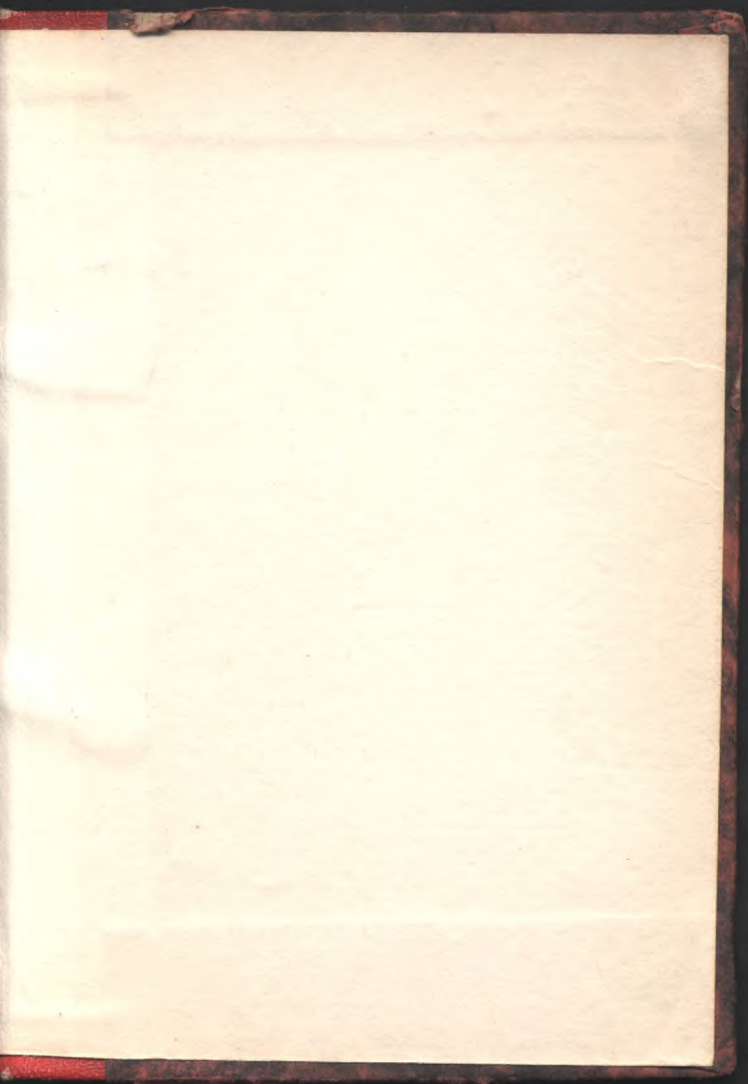
Görög versek.

A régi görög költészet remekművei Devecseri Gábor és Trencsényi Waldapfel Imre fordításában.

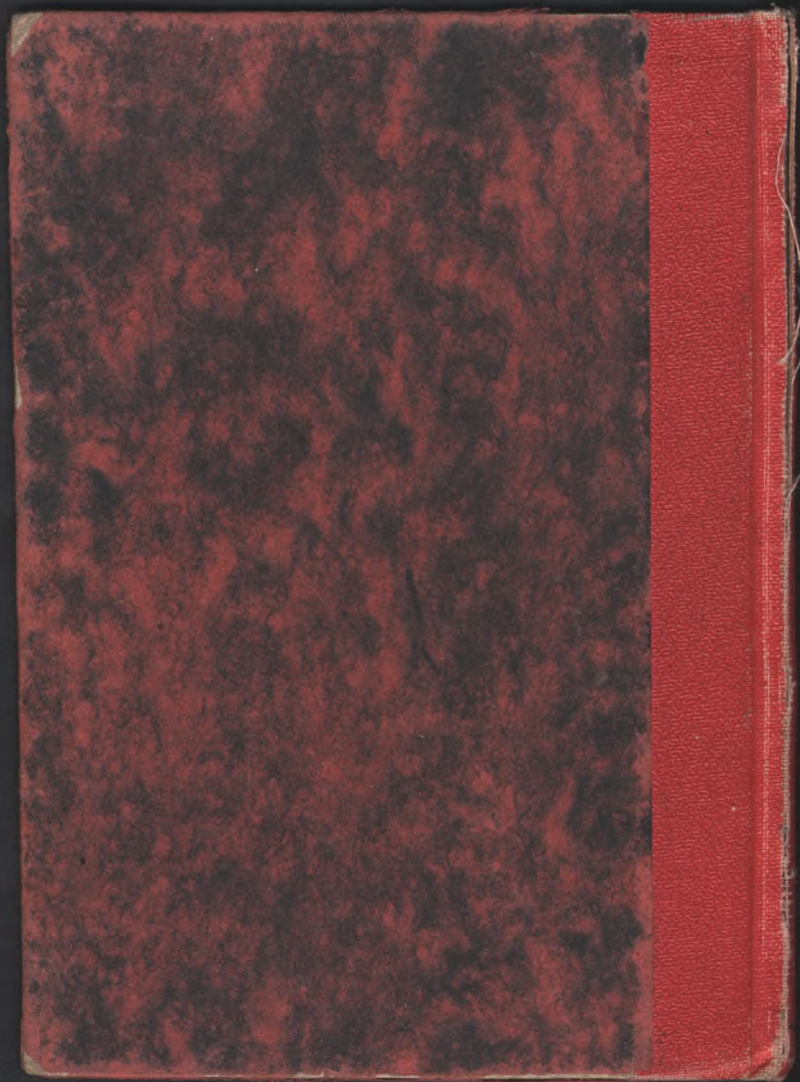

Uj Könyvtár 3